

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: LJUBLJANA, PUCCINJEVA ULICA 5. — TELEFON: 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26. — Izhaja vsak dan opoldne. Mesečna naročnina 6.— L. Za inozemstvo: 15.20 L.
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglaševanje iz Kraljevine Italije in inozemstva ima
UNIONE PUBBLICITA ITALIANA S. A., MILANO
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed
estera: UNIONE PUBBLICITA ITALIANA S. A., MILANO.

Veliki uspehi letalskih in podmorniških sil

Torpedna letala so na Sredozemskem morju torpedirala eno angleško križarko in en rušilec — Na Atlantiku je neka podmornica potopila tri ladje

Glavni stan Italijanskih Oboroževalnih Sil je objavil 10. novembra naslednje vojno poročilo št. 526:

Neki naš konvoj je bil na plovi v srednjem Sredozemlju v noči na 9. t. m. napaden od britanske pomorske divizije. Zadele ladje so se kasneje potopile. Od naših rušilcev v spremstvu, ki so se vrgli v napad s torpedi, sta bila dva potopljena, tretji, ki je bil zadet, pa se je vrnil v luko brez velikih poškodb. Velik del brodomorcev je rešen. Ob zori so naša torpedna letala pod poveljstvom poročnikov pilotov Ardita Cristiana, Emilija Juzzolina in Adona Venturina napadla sovražne enice ter zadele z dvema torpedoma eno križarko ter z nadaljnjim torpedom se en rušilec. Torpedna letala so sestrelila dve letali v spremstvu

sovražne pomorske formacije. Nadaljnje letalo je sestrelilo naše pomorsko izvidniško letalo.

Sovražni letalski poleti nad Kampanijo in Sicilijo: Beležiti je 10 mrtvih in 25 ranjenih v Neaplju, kjer je sovražno letalo, zadeto od protiletalskega topništva, tresčilo v morje; v Messini nekaj ranjenih.

V severni in vzhodni Afriki nobenega pomembnega dogodka na kopnih bojiščih. Nemška letala so napadla obrambne naprave v Tobruku z dobrimi učinki.

Naša podmornica, ki je operirala na Atlantiku pod poveljstvom fregatnega poročnika Giuliana Prinija, je potopila tri sovražne ladje s skupno tonazno 25.000 ton. S to akcijo so naše podmornice na Atlantiku potopile skupno že nad 500.000 ton sovražnega brodovja.

Silen vtis Hitlerjevega govora

Jasno postavljeni cilji — Važna je samo še zmaga

Monakovo, 11. nov. s. Govor, ki ga je imel Hitler v Monakovu, je napravil na dan nemško javnost sijajen vtis. Listi ga danes obširno komentirajo. »Münchener Neueste Nachrichten« beležijo v svojem komentarju, da je govoril evropski državnik, ki od njega zavisi usoda vsega zapada in da pomeni razlog zgodovinske osvobodilne vojne svetu nikoli nista bila tako jasno obrazložena. Cilj, za katerega se bore Nemčija in njeni zavezniki je jasen. Ustvariti je treba red in trajni mir v Evropi, tako da bosta v korist vsem narodom. Evropa je še sredi borbe in vse naloge so še poverjene orožju. Toda že se kažejo konture dovršenega dela v vsej svoji veličini. Kljub vojni se že pripravljajo načrti za doseg cilja po vojni. Glede na to govori Churchill, Roosevelt in Stalin niso nič drugega kakor izrazi besne jeze ljudi, ki morajo brez moči gledati na velike Hitlerjeve odločitve. Pa čeprav si Anglija prizadeva ustvariti svetu utvaro, da je nekeje še neka druga fronta, na kateri naj bi se borilo angleško letalstvo, ni dvoma, da bo moral Stalin tudi v poslednji fazi borbe, ki jo je izvalil proti evropskemu kontinentu, sam prenašati breme in udarce nepremagljivih zaveznikov.

boj za svobodo in veličino tretjega rajha. »Völkischer Beobachter« piše, da je bilo 1. 1923 le malo ljudi, ki so se strinjali okoli Adolfa Hitlerja in ki so se zanj in za zmago njegove ideje borili, pripravljeni tudi na smrt, danes pa se milijoni in milijoni ljudi na bojiščih Evrope in Afrike skupno bore in žrtvujejo pod vodstvom voditelja z isto vero in z istim navdušenjem, tudi z isto udanostjo kakor ti prvi mučniki. Mednarodno židovstvo, ki je organiziralo svetovno koalicijo proti Nemčiji, se v Londonu in Washingtonu predaja najbolj bedastim sanjam, toda Führer je jasno dejal, da ne bo več drugega novembra 1918.

»Zwölftuhrblatt« pripominja: »Ni več važno trajanje vojne, važna je samo zmaga, kakor je dejal Hitler, vojna lahko traja precej časa, toda zadnji bataljon na bojišču bo nemški bataljon. Priznavanje, ki je pozdravilo te besede, je bilo priznavanje vsega nemškega naroda.

Odločitev o tisočletju evropske usode

Helsinki, 11. nov. d. Današnji finski listi objavljajo večerajšnji Hitlerjev govor in posebno podčrtavajo zlasti odstavke iz njegovih izjav, ki so rečeno, da se zdaj odloča usoda Evrope za tisoč bodočih let. Nadalje prinašajo posamezni listi tudi že prve tuje odmeve na Hitlerjev govor, ki jim pripisujejo veliko važnost. List »Uusi Suomi« posebno podčrtava v svojem komentarju Hitlerjevega govora da ne želi voditi vojne proti Ameriki.

Poglavni kove čestitke Hitlerju

Zagreb, 11. nov. d. Povelom proslave mrtvih na 9. novembra je hrvatski vodja dr. Ante Pavelić poslal vodji rajha naslednje brzojavko: »O priliki današnjega spominskega dneva se s hvalečnostjo spominjam prvih plemenitih žrtv, ki so padle v pokretu za reorganizacijo Evrope. Tudi to pot izkoriščam priložnost, da Vam izrazim v svojem imenu kakor tudi v imenu vsega hrvatskega naroda simpatije ter želje za srečo in čast velikega nemškega naroda kakor tudi za končno zmago nepremagljive in silne armade Velike Nemčije

Proslava obletnice fašističnega pohoda na Rim v Atenah

Atene, 11. nov. s. Proslava fašističnega pohoda na Rim, ki je bila v atenskem gledališču, je imela svoj poseben pomen spriču navzočnosti številnih oficirjev in vojakov italijanskih oboroženih sil ter raznih nemških političnih in vojaških osebnosti. Tako je bila s proslavo pohoda na Rim združena tudi proslava obletnice narodno-socialističnega prevrata v Monakovu. V veliki dvorani, ki je bila okrašena s trobojnicami in liktorskimi znaki ter ključastimi križi, so se zbrali visoki oficirji, poveljniki italijanskih in nemških zborov, vojniki, predstavniki GILa, črne srcaje iz Aten in Pireja, funkcionarji itd. Na odru so pod veliko črko »M« (Mussolini), poleg katere je bila kot simbol trdne vere v končno zmago postavljena velika črka »V«, zavzeli svoje mesto italijanski pooblaščenec minister Alternberg, vrhovni poveljnik italijanske vojske v Grčiji general Geloso, vrhovni poveljnik nemške vojske v Grčiji, inspektor fašistične stranke kraljevine skupine narodno-socialistične stranke v Grčiji itd. Zastopani so bili tudi diplomatski predstavniki Madžarske, Rumunije, Bolgarije in Španije.

na morju in v zraku skupno z nemškimi tovariši in ostalimi zavezniki bore, da bi dopolnili notranjo revolucijo z novim evropskim redom. Svojo izjavo je zaključil z izrazi vere v končno zmago, ki bo zmaga vse Evrope. Njegove besede so vsi navzoči sprejeli z navdušenimi manifestacijami.

Obletnica sankcij

Rim, 11. nov. s. Odredbeni list Stranke objavlja, da se bo šesta obletnica sankcij proslavila v vsej Italiji s posebnimi svečanostmi. Oddelki mladinskih organizacij bodo defilirali mimo spominskih plošč na običinskih uradih v posameznih krajih, ki spominjajo na krivico, ki je bila prizadejana Italiji. V popoldanskih urah bodo sedež vseh ženskih fašistev in mladinskih organizacij in bodo v njih zbirali darove za vojske. Nacionalni zavodi fašistične kulture bodo v polerajinskih glavnih mestih otvorili svoje delovanje v 20. fašističnem letu.

Obisk rumunskega finančnega ministra

Bukarešta, 11. nov. s. Finančni minister Ludvig Remoney Schneller je včeraj opotoval v Rim ob spremstvu podtajnika finančnega ministrstva Csizrika in nekatere višji uradniki. Minister potuje v Italijo na povabilo italijanskega finančnega ministra Thaona di Revela. Po tem obisku se bo madžarski minister napotil sradno tudi v Berlin.

Nenaden prodor pri Volhovu

Padec Tišvina na progi proti Moskvi — Število ruskih ujetnikov se je povzpelo že nad 3.6 milijona ljudi — Silni letalski napadi na Sevastopol in Moskvo

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 10. nov. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo čanes naslednje poročilo:

Na Krimu so bile vzhodno od Sevastopola in zapadno od Kerče trdovratno se upirajoče sovražne zaščitnice potisnjene nadalje nazaj. Silni letalski napadi so bili usmerjeni podnevi in ponoči proti Sevastopolu, kjer so nastali večji požari v zalozah petroleja in v skladiščih. V luki pomorske utrbe sta bili z bombnimi zadetki hudo poškodovani sovjetska križarka in velika trgovska ladja.

Med Doncem in Volgo ter na področju pri Moskvi je uničilo letalsko orožje veliko število sovjetskih transportnih ladij. Močnejši oddelki bojnih letal so metali na Moskvo rušilne in zažigalne bombe. V teku med Ilmenskim in Ladostkim jezerom preko voinova izvršenih operacij, so zavzeli, kakor je bilo javljeno že s posebnim poročilom, pehotni in oklopni oddelki v noči na 9. novembra s prisotnim napadom važno prometno križišče Tišvina. Zajeti so bili mnogostevilni ujetniki ter velik plen. Štab 4. sovjetske armije je ušel zajetju samo na ta način, da je pustil na mestu svoja motorna vozila in važne vojaške listine. V bojih na tem odseku fronte je bilo po 16. oktobru ujetih 20.000 sovjetskih vojakov ter zaplenjenih 96 oklopnih bojnih voz, 179 topov, en oklopni vlak ter mnogo drugih potrebščin. Pobranih je bilo nekaj 6000 min.

Celotno število v vojni na vzhodu ujetih sovjetskih vojakov se je tako povzpelo na 3.632.000 mož.

Pred vzhodno škotsko obalo je potopilo letalsko orožje v noči na 10. novembra torvono ladjo z 2000 br. reg. tonami. Nadaljnja trgovska ladja je bila poškodovana z bombami. Strojeglavna letala so bombardirala ob angleški južnovzhodni obali pristaniško področje Margata. Obširni požari in močne eksplozije so pričali o uspehu napada.

V severni Afriki so napadli oddelki bojnih letal z dobrimi učinki angleška oporišča pri Marsa Matruhu ter bunkerje pri Tobruku.

Slabeše sila sovražnega letalstva so metale v poslednji noči na nekaterih krajih v severozapadni Nemčiji bombe, predvsem na stanovanjske okraje v Hamburgu. Cilvilno prebivalstvo je imelo izgube, mrtve in ranjene. Sestreljena sta bila dva angleška bombnika.

Nadporočnik Lend je pribral svojo 22. nočno lovsko zmago.

Rusija izgubila vsa ležišča bavsita

Berlin, 11. nov. s. Mesto Tihvin, ki so ga zasedle, kakor poroča večerajšnje nemško poročilo, nemške čete, je majhno mesto z 12.000 prebivalci ob železniški progi Petrograd — Vologda. Tihvin pa je pomemben kot središče največjih sovjetskih ležišč bavsita. Sovjetski rudniki bavsita so v dveh velikih središčih, in sicer pri Volhovu v petrograjskem področju in pri Saporosnu ob dolinem teku Dnjepra, kjer so pridobivali skupno 80 odstotkov aluminia Sovjetske zveze. Ker je Sovjetska zveza ta industrijska področja izgubila, so sovjeti izgubili največji del razpoložljivega aluminia. V letu 1939 so bile zgrajene nove tovarne v bližini ležišč, ki so jih od-

Nomura še računa s pomirjenjem na Pacifiku

Washington, 11. nov. d. Japonski poslanik pri ameriški vladi admiral Nomura je predstavniku lista »Times Herald« izjavil, da je po njegovem prepričanju še mogoče najti rešitev za pacifiške probleme, ki ločijo medinjenne države od Japonske. Nomura, ki velja za pripadnika zmernejših elementov v japonski politiki, je v tem razgovoru tudi zanimal govorice, po katerih naj bi bil odpoklican s sedanjege mesta v Tokio, kakor tudi govorice, da namerava zaprositi za razrešitev. Nomura je pripomnil, da ima samo eno željo, namreč ostati v Washingtonu ter pomagati svoji deželi kakor tudi Zedinjenim državam, da bi se našla podlaga za kak sporazum.

Nove Churchillove napovedi

Rim, 11. nov. s. O priliki vstoličenja londonskega župana je Churchill nastopil spet z enim svojih običajnih govorov ter izjavil, da obstoja možnost razsiranja vojne na vso Azijo in tudi na Ocean. Churchill je zatrdil, da je zdaj večji del severnoameriške mornarice v borbi proti osi, kar daje večjo svobodo dihanja angleški mornarici. Glede Tihega oceana je Churchill izjavil, da je Anglija popolnoma solidarna z Ameriko in da je bilo vse pripravljeno za obrambo angleških interesov na Daljnem vzhodu. Zaključil je svoj govor, ki je imel očitno propagandni značaj, s ponovnim zagotovilom, da se bo borba do skrajnosti nadaljevala.

Umik Američanov iz koncesij na Kitajskem

Washington, 11. nov. u. Roosevelt je izjavil novinarjem, da se pripravlja umik ameriških koncesij v Pekingu,

krili v severnem Uralu, toda proizvodnja tam ni dosegla zadostnih množin, da bi zadostovale vsej sovjetski industriji.

Kritičen položaj v Petrogradu

Helsinki, 11. nov. s. Kriza v Petrogradu je dosegla zadnje dni svoj višek. Sovjetski ujetniki so pripovedovali, da sta se 8. in 9. novembra odpravili dve diviziji pehote in topništva iz Petrograda proti Irinovki, da bi prodrli do Noveje Ladoge. Ta odločitev petrograjskega poveljstva kaže, da je obramba Petrograda v obupnem položaju, ker ji pretita lakota in pomanjkanje kuriva. Zaradi mraza je popokalo že mnogo vodovodnih ceví. Zaradi pomanjkanja vode je bila paralizirana higijenska služba.

Nemške izgube

Berlin, 11. nov. s. Do 31. avgusta so zdale nemške izgube, kakor kažejo objavljene podatki nemškega vrhovnega poveljstva 85.896 mrtvih, 228.770 ranjenih in 20.299

pogrešanih. Za poslednje razdobje vojne sicer še ni avtentčnih podatkov o izgubah, toda iz pristojnih vojaških krogov se je izvedelo, da so bile izgube od 31. avgusta dalje manjše kakor v prvih mesecih vojne.

Ruske letalske izgube

Berlin, 11. nov. s. Po dosedanjih vesteh so sovjeti 9. novembra izgubili skupno 59 letal, od katerih je bilo 26 sestreljenih v letalskih spopadih, 5 letal je zbil protiletalsko topništvo, ostalih 28 letal pa je bilo uničenih na tleh.

Novi sovjetski generali

Ankara, 10. nov. d. Kakor poročajo iz Moskve, je Svet ljudskih komisarijev objavil imenovanje 10 armijskih in 38 divizijskih generalov. V prvi vrsti so bili imenovani v pehoti generali Bodin, Milonovskij, Kodlak, Sovjetnikov; v topništvu Bjelov, Govornikov, Kornilo-Drugov in Tihonov; pri tankih Tamruči, Izmed 38 divizijskih generalov jih je bilo 19 imenovanih v pehoti, 9 v topništvu, 7 v letalstvu in 3 pri tankovskih oddelkih.

Novi uspehi ekspedicijskega zbora v Doneški kotlini

Zaključila se je zasedba nadaljnjega važnega industrijskega področja

Rim, 11. nov. s. Operacije ekspedicijskega zbora v Rusiji za osvojitve nekega nadaljnjega važnega industrijskega področja v Doneški kotlini, ki so se pričele 4. novembra, so se zaključile te dni s popolno zmago italijanskega orožja po srditi in strašni borbi, v kateri so bili odbiti vsi še tako močni sovražni napadi. Sovražnik se je na vsakem koraku zoperstavljaval, a zaman. Zaman se je tudi za našal na nenadoma poslabšane vremenske prilike. Rešeni so pošiljali v bojno črto preprano nove množice vojakov. Bilo jih

je nekaj divizij. Utrpeli so najtežje izgube, toda vsi napori so bili zaman spriču trdne volje italijanskih edinc, ki niso na nobeni točki odseka popustile. Med tem ko se je osvojeno ozemlje čistilo in utrjevalo, je italijanski ekspedicijski zbor ščitil akcijo nemških skupin, ki so operirale na sosednjih odsekih, ker je sovražnik skušal z vsemi sredstvi in za ceno največjih žrtv onemogočiti sovražni prodor. Uspeh teh operacij je bil tako ob temnem in stalnem sodelovanju vseh oddelkov zagotovljen.

Na Doncu izvojevana mostišča

Zavezniške sile so v loku Donca dovojevale veliko bitko in dosegle odločilne uspehe

Budimpešta, 11. nov. s. Operacije na južnem odseku fronte se še naprej razvijajo v popolnem redu, kakor zatrjujejo v tukajšnjih vojaških krogih, tako da sovražnik ne pride niti do oddiha. Zavezniški pritisk je na vsej fronti čedalje silnejši. V južnovzhodnem loku Donca so italijanske in nemške kolone, ki jim pomagajo madžarski oddelki, za petami sovražniku, ki se trdovratno upira. Gre za močne oddelke sovražnih čet, ki so dobro opremljene z vojnimi materiali in se skušajo zbrati zapadno od Vorosilovgrada, kar jim pa doslej ni uspelo, tako da ne bodo utekli svoji usodi. Italijanske čete, ki so prodirale na težavnem terenu in so zmagovito zlomile odpor sovražnih čet, so dosegle dolocene cilje ob tesnem sodelovanju z nemškimi in madžarskimi oddelki. Italijanske čete so prodrele z naglim manevrom zapadno od Vorosilovgrada sovražniku za hrbet in ga napadle z junaško drznostjo. Italijanske, nemške in madžarske čete so izvajale močan pritisk na sovražne postojanke in so končno zlomile njegov brez-

upen odpor ter prodrle globoko v njegove obrambne črte. Sovražno poveljstvo je vrglo v protinapad močne oddelke konjenice, ki jo je pa brezostrelno topništvo skoraj popolnoma pokosilo. Zavezniške čete so ujele mnogo oficirjev in vojakov ter zaplenile ogromno vojnega materiala.

Nemške, italijanske in madžarske čete napredujejo v naglo izvedenih sunkih ter osvajajo zaporedoma sovražne postojanke v hrbovitop področju ob Doncu. Madžarski vojaški krogi opozarjajo na važnost operacij zaveznikov čet zapadno od Vorosilovgrada in podčrtavajo, kako so pri teh odličnih in hitrih vojnih operacijah italijanske, nemške in madžarske čete ponovno dokazale popolno bratstvo v orožju, ki jih veže, in tesno sodelovanje med poveljstvi.

Madžarska brzojavna agencija pravi v večerajšem poročilu o operacijah, da so zavezniške čete z zasedbo novih mostišč na Doncu in drugih važnih prometnih središč ustvarile ugodne pogoje za nove važne strateške operacije.

Potopljen angleški rušilec

Rim, 11. nov. s. Angleška admiraliteta javlja izgubo rušilca »Cossack«, ki so ga dogradili leta 1936. in je pripadal razredu »Tribal« ter je izpodiral 1870 ton vode. Rušilec je bil oborožen z 8 topovi po 120 mm, 4 topovi s 40 mm, s 4 protiletalskimi strojnimi ter s 4 torpedinimi cevni po 533 mm. Njegova hitrost je bila 36.5 vozlov. Posadka je štela 190 ljudi.

Norveška petrolejska ladja potopljena

Oslo, 11. nov. s. Listi poročajo, da je bila na Atlantiku potopljena norveška petrolejska ladja »Dalfonn« z 9860 tonami, ki je bila v službi Anglije.

Ameriške čete na Novi Fundlandiji

Lizbona, 11. nov. u. Vestí z Nove Fundlandije kažejo, da se je tam poleg angleških in kanadskih čet pojavil tudi močan oddelk severnoameriških vojnih sil. Lahko se reče, da so Američani delno že zasedli otok. Nova Fundlandija je izhodišče za konvoje, ki plovejo čez Atlantski ocean. (Piccolo.)

Plebiscitni uspeh rumunske vlade

Bukarešta, 11. nov. s. Prvi dan plebiscita se je zaključil z 974.893 glasovi za in 17 glasovi proti vladi. Plebiscit je povsod potekel v največjem redu. Ta delni rezultat plebiscita za maršala Antonescu po prazniku zmage ni navaden dogodek političnega značaja, temveč dokaz politične in socialne zrelosti rumunskega naroda.

Slika Ljubljane v prihodnjem polstoletju

kakršno sta si zamislila inženjerja S. Murka in H. Pajera v osnutku mestnega regulacijskega načrta

Ljubljana, 11. novembra. Na razstavi osnutkov glavnega regulacijskega načrta Ljubljane smo videli tri elaborate, ki jih je mestna občina odkupila, da jih bodo lahko porabili pri izdelavi načrta. Nekatere studije so bile izdelane posebno skrbno in podrobno. Rešena so bila tudi razna posebna vprašanja ureditve našega mesta, ne le regulacijski splošnost. Prav zaradi tega je bil zlasti pozornost elaborat pod geslom »Emona 2000«, delo ing. arh. S. Murka in ing. H. Pajera; bilo je izbrano za tretji odkup. Zanimalo pa bo, si jo javnost vsaj kako si zamislila sliko Ljubljane v prihodnosti nekateri projektanti osnutkov.

LJUBLJANA KOT PROMETNO KRIŽIŠČE

Avtorja skice »Emona 2000« sta predvsem upoštevala, da se je Ljubljana razvila kot izredno pomembno prometno križišče. Na prvem mestu med prometnimi sredstvi je železnica, a je hkrati največja ovira za prometni razvoj mesta proti severu. Zato sta se projektanta skrajaj celoti odločila za znani poglobitveni načrt, ki nudi naslednje ugodnosti: najkrajša trasa in železniški promet brez ovir; trasa ostane dosegljiva in postaja na istem kraju, v bodočem središču mesta; tudi v primeru neslutene razvoja mesta ne bo železnica ponovno bariera. Nobena druga rešitev ne more biti bolj zadovoljiva. Če bi se n. pr. odločili za čelni kolodvor, bi bil promet brez prekinitev nemogoč, in zanj bi potrebovali mnogo več prostora. Zato vedna strokovnjakov rešitev s čelnim kolodvorom odklanja, čeprav omogoča centralno lego kolodvorov v mestu. Na kakršni koli drugi način preloženja proga bi imela glavni kolodvor daleč od središča mesta, a vendar bi bila vedno nevarnost, da železnica postane zopet ovira mestnega razvoja.

ŽELEZNIŠKI IN CESTNI PROMET

Iz središča mesta drže tri železniške proge pod enakimi koti 120°: južna železnica proti Trstu in Zidanemu mostu in gorenska proga. Te tri osnovne proge tvorijo geometrično sliko, ki je bila že večkrat osnova rešitve železniškega vprašanja zlasti v zvezi s preložitvijo glavnega kolodvorov v presečišču prog. Projektanta sta v svojem osnutku naglasila pomen teh

treh prog z njihovo daljšo in krajšo poglavitvijo. Skušala sta pa čim bolj ublažiti vse ovire še nadaljnjih prog, kamniške in dolenske. — Cestnemu prometu projektanta pripišujeta prav tolikšen pomen kakor železniškemu. Ločita ga v daljni in lokalni. Daljni promet zahteva čim bolj ravne obodne ceste s posebnimi cestništvom. Križišče naj bo čim manj, če jih že ni mogoče povsem odpraviti, morajo pa biti dobri priključki drugih cest. Krajevni promet zahteva čim širše priključke od daljnih in obodnih cest do središča mesta. Projektirana je bila velika obodna cesta, ki bi ustrezala vsem tem zahtevam. Pri krajevnem prometu sta projektanta upoštevala predvsem, da bi bilo treba urediti boljše prometne zveze na vzhodni strani. Projektirala sta »Litlisko cesto« in primerno bi bile razširjene vse glavne prometne žile. Kolikor bi bilo potrebno za daljno prihodnost. Odklonila sta vsak kompromis v tem pogledu, ker mislita, da bi se v prihodnosti zelo masševal.

LETALSKI PROMET

Projektanta sta računala, da se bo letalski promet v prihodnosti zelo razvil ter da bo njegov pomen mnogo večji. Zato sta projektirala povečanje starega letališča in razširitev cestnih priključkov. Prostor za drugo, vojaško letališče je bil določen na severni strani mesta. — Upoštevano je tudi, da se bo povečal vodni promet. Za pristanišča so bile rezervirane dovoljne ploskve.

STOPNJE MESTNEGA RAZVOJA

V tesni zvezi s krajevnim prometom je vprašanje, v kateri smeri se bo mesto razvijalo, dalje, kakšen je verjetni porast števila prebivalstva, struktura prebivalstva, način zaposlitve itd. Osutek je prikazal približno sliko Ljubljane v prihodnjih 50 do 70 letih. Kako bo mesto raslo, kakšne so stopnje njegovega razvoja? Projektanta ugotavljata v tehničnem poročilu, da glede etap mestnega razvoja doslej ni bilo še skoraj nič storjenega, razen iluzorične razdelitve na ožji in širši gradbeni okoliš, kakor zahteva gradbeni zakon. V regulacijskem programu so zahtevali omejitve obeh gradbenih okolišev, kar sta morala upoštevati tudi projektanta osnutka. Naglašata, da mora biti na-

daljni razvoj mesta usmerjen povsem drugače, pod smotrno in odločno vodstvom oblasti. Pri razvoju mesta ne sme odločati volja posameznikov, ki si žele zidati vile na poljubnem kraju v mejah gradbenega okoliša. Odločati morajo le oblasti, ki naj pospešujejo zidanje kolonij stanovanjskih hiš, najboljše v vrstnem redu z vrtovi. Stanovanjske kolonije pa naj bodo deležne vseh pridobitev — instalacij in primernih cest. Pri pravilnem, smotrnem vodstvu bodo zasebniki kmalu spoznali, da je ta način zidanja priporočljivejši, boljše ter cenejši, četudi se jim bo v začetku zdelo neljubno poseganje oblasti v njihove pravice. Oblast ima za to še zdaj možnost, ne da bi bilo treba še uveljavljati nove zakonske predpise. Projektanta pravita, da se slika mesta dobila dinamično obliko, ko se bo oblastem posrežilo preurediti dosedanj nesmotrni način mestnega razvoja v sistem razvoja posameznih kolonij. Oblast mora poznati le približno število novih potrebnih stanovanj in njihovo strukturo, predmet novega študija in natečajev pa bo izbira prostorov kolonij v trabantnem ali zvezdnem sistemu. Pri takšnem gledanju na razvoj mesta pa samo po sebi odpade vsaka stroga omejitev na gradbene okoliše in vsak račun verjetnega porasta v določenem razdobju.

SORAZMERNOST SNOTREN RAZVOJ

Pri razlagi načel, ki so vodila delo projektantov, končno naglašata, da se je Ljubljana razvijala sorazmerno smotrno in da zaradi tega ni treba iskati nove rešitve »na vsak način«. Osutek, izdelan v tem smislu, ne more prikazovati »idealnega mesta«, temveč Ljubljano, kakršna res lahko postane.

Iz tega kratkega uvoda, ki razlaga smernice zamisli projektantov, je razvidno, da sta gledala na prihodnji razvoj Ljubljane stvarno. Podrobna proučitev pa tudi pokaže, da se nista prepustila kakršnim fantastičnim načrtom, ki bi se nam zdeli vsaj zdaj neizvedljivi. Obravnavala sta vprašanja, ki se jih dotikajo »Navodila in smernice natečaja za izdelavo regulacijske skice mesta Ljubljane z okoliščinami« in nekatere rešitve so v splošnem zanimive, zato bomo o njih še govorili.

težave na Ajdovščini, ker so vozila, ki so prihajala s tega dvorišča, sekala prometne smeri. Kolikor je bilo promet sploh mogoče urediti zadovoljivo, so ga uredili s prometnim otkom in z uvedbo enosmernega prometa v Dalmatinovi in Tavčarjevi ulici. Ljudje, ki čakajo tam na tramvaj, so varni pred vozili na prometnem otku, niso pa varni pred dežjem in snegom. Z nekajkrat je bila izražena želja, naj bi otko pokrili. Streho bi lahko nosila lahka konstrukcija, tanjši stebri. Ne kazalo bi pa postavljati takšne čakalnice, kakršna je pred kolodvorom.

Prometni strokovnjaki se menda niso mogli ogreti za kakršno koli poslopje na otku, pač predvsem zato, ker bi večja streha več ali manj onemogočala preglednost na križišču, kar bi še povečalo prometno nevarnost. Sicer se pa postavitev tramvajске čakalnice na Ajdovščini menda zadnja leta ni zdelo več tako aktualna, saj kaže, da so nanjo pozabili.

Če se oziramo predvsem nato, kje je potrebno pokrito tramvajsko postajališče v Ljubljani, ga moramo zagovarjati na Ajdovščini. Koliko bi oviralo pregled križišča, bi prav lahko ugotovili s modelom. Streho bi prometni otko pokrili s pomočjo železne konstrukcije. Izvedba tega načrta bi pa bila najbrž mogoča kdaj pozneje, ko bo dobava železa lažja.

Seveda bi bile potrebne pokrite tramvajске čakalnice še na raznih krajih. Tako jo pogrešamo tudi pred magistratom. Tudi pred pošto bi si jo želeli. Potrebna bi bila na Krekovem trgu, kjer gospodinjice čakajo na tramvaj, pogrešamo jo pred bolnico in pred dolenskim kolodvorom. Razumljivo pa je, da jih povsod ne moremo dobiti. Tu in tam bi ovirale promet, druge bi kazale lice ulic, kar je glavno, stroškov za njih bi najbrž ne zmogli. Čakalnice lahko dobimo le postopno, kjer jih je sploh mogoče postaviti.

Hanželov gospod

Ljubljana, 11. novembra. Na Ledincih, pol Japo blizu Baškega jezera se iznad kmečkih hiš dviga ponosna Hanželova domačija, ki svoje čase ni slovela daleč okoli kot kmetija, ampak tudi kot gostilna, gospodar pa je bil poleg tega še trgovec z lesom in odbornik raznih organizacij. Njegova žena je pridno gospodinja in če je le kje obveljal pregovor, da žena tri ogle podpira, je pri tej hiši. Rodilo se je več otrok in kar skoraj samo sebi uveljavilo se je bilo po kmečkem naziranju pred 50 leti, da mora taka hiša imeti »gospodara«. Določili so za ta vzvišeni poklic sina Hajnžeka, ki bi bil po končanih gimnazijskih letih raje šel na univerzo, kakor pa v teologijo. Končno se je očetovi želji vendarle vial in na nasvet celovskega škofa, dr. Kahna šel študirat bogoslovje v Rim. Kadar sedaj pripoveduje, pravi, da je pozneje vendarle spoznal, da je rojen za duhovniški poklic in da mu ni bilo še nikdar žal, da si ga je izbral.

Kot gimnazijca ga nisem poznal, samo slišal sem, ko so kmečki očanci pripovedovali, da Hanželov študent z očali na nosu vozi gnoj in ga ni nič sram tega posla. To je dvignilo pri kmečkem ljudstvu njegov ugled, ko pa je šel v Rim, so začeli naravnost s spoštovanjem govoriti o njem. Hajnžek je prino študiral in 28. oktobra 1901 opravil novo mašo v Rimu. Domu je prišel šele naslednje leto, ker pa je hotela domača fara slaviti novo mašo, se je avgusta vrnila slavnost tudi doma. Farna cerkev pod Pečnico je bila daleč prepolna, zato so zbrali cerkvico v Broljah, napravili zunaj

priznico in oltar in tam je Hajnžek prvič doma zapel »Glorijo« in sklenil v molitve dom in rod, očeta in mater in vse, ki so prišli ta dan počastit ga v Broljeh. Ljudstva je bilo ogromno. Kako tudi ne? Novo-mašnik iz take imenitne hiše, študiral je v Rimu in tam še celo postal doktor sv. pisma! Že za navadno novo mašo, je rekla moja mati, je vredno strgati par novih čevljev, kaj šele za tako. Kot pridigar je nastopil znani župnik, Jurij Trunk, doma iz Bač, ki je sedaj v Ameriki. Dnevi slavlja so hitro minuli, mladi duhovnik pa je nastopil pot v življenje, ki je dosti trnjeva za onega, ki hoče vršiti svoj poklic nesebično v ljubezni do bližnjega in v pravem krščanskem življenju. Dosti je skušnjav in razočaranj. Vsi jih doživljamo in najhujše je takrat, kadar spoznamo, da smo se varali o onih, ki smo jih šteli za najbližje, ki bi nam morali biti bratje po duhu in samaritani po dejanjih. Najbolj trpi pa človek, ki se je posvetil službi človeštva in spozna, da je njegova beseda ostala prezrta ali nalašč napadeno sprejeta in obrnjena. Dolga doba štiri-deset let je prinesla seboj vse, kar daje življenje. Bivši Hajnžek je postal kaplan v Beljaku, prefekt v Marjanšču v Celovcu, ko je tam študiral selanji naš škof, dr. Gregorj Rožman, potem župnik na Koroskem, v Logateu, v Skofji Loki, na Trsteniku in na Breznici. Odkar je samostojen in to nad 30 let, mu gospodinja sestra Katri, ki mu nadomešča mater, ki jo je tako neizmerno ljubil. Pred leti je prineslo »Jutro« njegov felton »Ni več mamice«, v katerem je popsal življenje v domači hiši in ovekočel svojo mater ter pokazal, kakšna je bila borba med njo in očetom, ko je šlo za blagodat in vzgojo otrok. Ko ni bilo več matere, je bil dom brez duše in je pričel propadati s deset let! Kaj vse je bilo treba prestat, tem času! A vzlic temu je bivši Hajnžek vedno vreden in vesel. Tudi sivi lasje ga ne morejo preprečiti, da bi bil star, ne, on je še vedno mlad in mi ob vsaki priliki zabavlja, da človek ne sme nikdar reči, da je star, ker bi sicer res ostarel.

In na praznik 1. t. m. ob 11. uri je v svoji skromnosti s tiho mašo pri stranskem oltarju v franciskanski cerkvi obhajal štiri-desetletno mašništva. Je to oltar Matere dobrega sveta in on pravi, da smo baš sedaj dobrega sveta najbolj potrebni. Za javnost nevidljivi slavnosti smo prisostvovali njegovi prijatelji in znanci in čutili smo, da smo z ljubantom tesno povezani, kakor smo bili vedno in bomo ostali še tudi v naprej.

Toda, kdo je ta jubilat? Ali še niste uganili? Tuli Ljubljana ga pozna po njegovih privlačnih misijonskih govorih, po njegovem ljubeznivem nastopanju v javnosti, po njegovi toleranci in po njegovem demokratizmu. Jubilat je g. dr. Janko Arnež, ki mu iskreno čestitamo in mu želim, da bi se mu izpolnilo vse, po čemer kliče in prosi Boga njegova blaga duša in da bi obhajal zlato in železno mašo pri polnem zdravju in pri vseh močeh, ki so stale vse njegovo življenje v službi bednega človeštva. S....r

Iz Spodnje Stajerske

— Omejitve prometa z avtobusi v Mariboru. Zaradi omejenega avtobusnega prometa opozarjajo oblasti prebivalstvo Spodnje Stajerske, naj se vozi z vlaki, povsod tam, kjer ima na razpolago železniško zvezdo, da ne bodo ovirali tistih, ki imajo na razpolago samo avtobuse, da pridejo do svojega cilja. Šoferji poštinih avtobusov so dobili navodila naj opozarjajo vse tiste, ki lahko potujejo z vlaki, da naj ne potujejo z avtobusi. Promet z avtobusi je omejen do skrajnosti, ker naj avtobusi služijo v prvi vrsti delavcem, šolski mladini in uslužbenecem, ki nimajo na razpolago železniških zvez. Nobeni izleti ali vožnje za zabavo z avtobusi niso dovoljene.

— Vaja ptujskih gasilcev. Prostovoljno gasilsko društvo v Ptujju je priredilo nedavno, ko je bil lep jesenski dan, veliko vajo na prostem. Navzlic strmemu pobočju in živim mejam, je bila prva cev pripravljena že v 12 minutah. Tri minute pozneje so bile napeljavne že vse cevi. Zupan Josip Wressnig je gasilce pohvalil.

— Nov grob. V Pobrežju pri Mariboru je umrl v soboto pekovski mojster Mihael Majzelovič.

— Prva civilna poroka v Sv. Lenartu pri Veliki Nedelji. 2. novembra so imeli pri Sv. Lenartu pri Veliki Nedelji prvo civilno poroko. Poročila sta se hlapec Fran Brumen in šivilja Marija Kokot.

— Obvezna oddaja mleka. Politični komisar mesta Maribor ponovno opozarja na brezpogojno oddajo mleka v mariborski mlekarini. Strogo je prepovedano prodajati mleko neposredno odjemalcem. Kdor bi kršil to naredbo, mu bo mleko zaplenjeno, poleg tega bo pa še strogo kaznovan.

— Velika kmetijska razstava v Celju. Od 16. do 20. novembra bo prirejena v Nemškem domu v Celju velika kmetijska razstava. Organizirajo jo prehranjevalni urad. Obsegala bo vse panoge kmetijstva in prikazala mnogo novega, kar bo koristilo splošni kmetijski kmetovalcem.

— Težka nesreča. Devetletni posestnik sinček Anton Levčar iz Krškega je padel iz drvečnega vlaka in obležal nezavesten ob železniški progi. Z naslednjim vlakom so ga prepeljali v mariborsko bolnico, toda že med vožnjo je podlegel težkim notranjim poškodbam.

Radio Ljubljana

Sreda, 12. novembra 1941-XX. Ob 7.30: Poročila v slovenščini. 7.45: Lahka glasba, v odmoru napoved časa. 8.15: Poročila v italijansh. 12.15: Koncert tenorista Antona Sladoljeva, pri klavirju Marijan Lipovšek. 12.40: Ambrosia- nov trio. 13.: Napoved časa — poročilo v italijansh. 13.15: Komunikacija glavnega stana Oboroženih Sil v slovenščini. 13.17: Orkester Celra pod vodstvom mojstra Barzille. 14.: Poročila v italijansh. 14.15: Godalni orkester pod vodstvom mojstra Manna. 14.45: Poročila v slovenščini. 17.15: Koncert violinista Karla Rupla in pianista M. Škerjanca. 19.: Tečaj italijansh. poučuje prof. dr. Stanko Leben. 19.30: Poročilo v slovenščini. 19.45: Solo nastop Avgusta Stanka na harmoniko. 20.: Napoved časa — poročilo v italijansh. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. 20.40: Orkester in zbor pod vodstvom mojstra Petranja. 21.20: Koncert sopranistke Valerie Heybalove, pri klavirju Marijan Lipovšek. 21.40: Kon-

Visoki Komisar v Kočevju

Kočevje, 11. novembra. Pričela so se dela za preselitev nemške etnične skupine iz kočevskega okraja v skladu z italijansko-nemškim sporazumom, ki je bil nedavno podpisan v Rimu. Včeraj je dospel v Kočevje Visoki Komisar za Ljubljansko pokrajino Ekse, Emilio Grazioli, da bi na mestu nadzoroval začetna dela. Visoki Komisar je dal navodila raznim uradom, ki poslujejo v zvezi s preselitvijo na civilnem Komisarjatu je bil skupno z nemškimi delegati določen načrt preselitve, ki se bo pričela 14. t. m. Po obisku posebnega nemškega vlaka, opremljenega z uradi za izvedbo poslova za povratek v domovino, je bil Ekse, Emilio Grazioli gost vojaškega poveljstva ter si je ogledal še nekatere kočevske zavode, med njimi zavod za slepe, vojaško bolnico in uradne prostore okrajnega Komisarja.

cert prof. Pavla Randigaja in violinista Jana Slajsa. 22.10: Prenos iz milanske Scale. 23.: Poročila v italijansh.

Sreda 12. novembra 1941-XX

Ob 7.30: Poročila v slovenščini. 7.45: Opretna glasba, v odmoru napoved časa. 8.15: Poročila v italijansh. 12.15: Pesmi in melodije. 12.30: Godba poveljstva IX. armade. 13.: Napoved časa poročila v italijansh. 13.15: Komunikacija glavnega stana Oboroženih Sil v slovenščini. 13.17: Ljubljanski radijski orkester pod vodstvom D. M. Šijanča. 14.: Poročila v italijansh. 14.15: Koncert pod vodstvom mojstra Simonetta. 14.15: Poročila v slovenščini. 17.15: Koncert malega Adamičevega orkestra in tereta sester Stritar. 19.30: Poročila v slovenščini. 19.45: Sinfonična glasba. 20.: Napoved časa, poročila v italijansh. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. 20.40: Orkester pod vodstvom mojstra Angelinija. 21.10: Koncert Lombardjevega vokalnega kvarteta in Ljubljanskega kvarteta. 22.03: Vesti v slovenščini. 22.15: Koncert violinista Alberta Drmelja, pri klavirju Marijan Lipovšek. 22.45: Poročila v italijansh.

Beležnica

KOLENDAR

Danes: torek, 11. novembra: Martin, škof. DANAŠNJE PRIREDITVE. Kino Matica: Mož iz romana. Kino Union: Pustolovščina lady X. Kino Sloga: Paradiž v dvoje. Veseli teater: Predstava v Delavski zbornici ob pol 19. (pol 7.). DEŽURNE LEKARNE. Danes: Dr. Kmet, Tyrševa c. 43, Mr. Trnkoczy, ded. Mestni trg 4., Mr. Ustar, Šelenburgova ul. 7.

Nova grobova

Včeraj so položili k večnemu počitku na pokopališču pri Sv. Križu g. Josipa Katalana, ki je umrl v soboto po dolgi in težki bolezni. Poleg žalujočih rodbin Katalan, Smrkolj in Tavčar, bodo pokojnega težko pogrešali vsi njegovi znanci in prijatelji, med katerimi je bil zelo priljubljen. — Danes je umrla v Ljubljani soproga tovarnarja gospa Terezija Tonele, rojena Molk. Pogreb splošno priljubljene blage žene bo jutri ob 15. iz kapelice Sv. Križu. Pokojnikoma blag spomin, težko prizadetim svojemc naše iskreno sožalje!

Naše gledališče

DRAMA:

Torek, 11. nov.: Hamlet. Red Torek. Začetek ob 17. uri. Sreda, 12. nov.: Dom. Premiera. Red Premierski. Začetek ob 17.30 uri. Četrtek, 13. novembra: Boter Andraž, Red A. Začetek ob 17.30.

Shakespearejev »Hamlet« v novi režiji, zasledbi in inscenaciji na našem odru. Eden izmed velikih sezonskih dogodkov je nova uprizoritev »Hamleta« v dr. Krekovi režiji z Janom v naslovni vlogi. Tragedija značaja danskega kraljeviča je dobila v popolnoma novi uprizoritvi podoba, ki je podala nov prerez skozi umetniško oblikovanje našega ansambla in njegov napredek v zrelosti. Glavne vloge bodo igrali Jan, Levor, Mira Danilova, Vida Juvanov, Stupica, Cesar, Vlad. Skrbineš, M. Ukmar-Boltarjeva, Nakrst, Gale, Tiran, Peček, Lipah, Prestetnik, Plut, Gregorin. Režiser dr. Kreft.

Prva režija Milana Skrbniške v letošnji sezoni bo delo slovenskega dramatika Janca Jala »Dom«. Ta drama iz kmečkega življenja pokaže eno izmed zgodb, ki so v gruntarskem življenju pogoste: propad posvetstva zaradi sebičnosti otrok. Jalen je podal v dejanju posrečeno označene značaje in jih opremil z najzanimivejšo potezo našega kmeta: ljubeznijo do rodne grude, ki mu jo pomaga rešiti. Igrali bodo: Marija Vera, Gregorin, Prestetnik, Mira Danilova, Simičičeva, Tiran, Bratina, Ukmar-Boltarjeva. — Opozarjamo na to premiero, ki bo jutri v sredo 12. t. m. ob 17.30 za red Premierski.

OPERA:

Torek, 11. nov. zaprto. Sreda, 12. nov. Rigoletto. Red Sreda. Začetek ob 17. uri. Četrtek, 13. novembra: Aida. Red Četrtek. Začetek ob 16.30 uri. »Rigoletto« spada med tri najpopularnejše Verdijeve opere: »Trubadurja« in »Traviato«. Delo je nastalo v času njegovega največjega skladateljskega razmaha in mu prineslo mimo omenjenih dveh največ slave. Pevne partije, ki jim je položeno dramatično dejanje, nudijo pevcem priljubljene naloge. Razen Primožiča, ki bo pel naslovno partijo, je zasedba opere nova. Partia Rigoletta, ki jo poje Primožič že v teku mnogih sezon na našem odru, je ena izmed njegovih najizrazitejših stvaritev. V velikemu uspehu premiere je pripomogla Ribičeva v partiji Glide, ki je žela za svoje petje poleg Primožiča ponovne aplavze na odprti sceni. Vojvodo poje Manoševski, Madaleno Golobova, Sparafudla Lupša, Monterona Pugelj. Sodelujejo še: Poličeva, Stritarjeva, Sladojevič, Dolničar in Kos. Dirigent D. Zebro, ki je opero muzikalno naštudiral, dirigira na pamet. Režiser R. Primožič, koreograf ing. P. Golovin.

Dohodki vsesvetske akcije v štirih letih

Tudi letošnja vsesvetska akcija je dosegla lep uspeh. Vse akcije so doslej dale nad 160.000 Lir dohodkov

Ljubljana, 11. novembra. Letos je Vrhovni socialni svet predložil javnosti kmalu obračun o uspehu letošnje vsesvetske akcije. Šnodi je sklical sejo širšega odbora na magistratu in na nji je bil predložen obračun, ki je pokazal tudi, koliko so dale doslej vse vsesvetske akcije. Ob tej priliki so tudi povedali, v kakšne namene porabijo denar.

Seji je predsedoval župan dr. J. Adlešič kot predsednik Vrhovnega socialnega sveta. O letošnji organizaciji akcije je poročal tajnik VSS dr. A. Kodre. Iz njegovega poročila je razvidno, da je letošnja vsesvetska akcija dosegla sorazmerno zelo lep uspeh; upoštevati je treba, da imajo zasebniki dandanes mnogo socialnih dolžnosti ter da ne moremo vselej pričakovati od njih, da bodo lahko sodelovali pri vseh človekoljubnih akcijah. Razen tega je bilo letos o vseh svetih posebno slabo vreme, tako da je bila upravičena bojazen, da bodo ostali venci nepraznodani.

Letos je bilo sklenjeno, da prinarivajo za prodajo 1200 malin in 150 velikih vevcev. V zalogi so imeli še 1186 malih vevcev (po 20 L.) in 5 velikih (po 100 L.). Glede na količino blaga je bil obseg letošnje vsesvetske akcije letos manjši. Prodaja je bila zadovoljiva, kar je pa velika zasluga poštvalnih delavcev dobrotelnih društev, ki so sodelovale pri akciji. Poštvalne članice so vztrajale pri stojnicah tudi ob najslabšem vremenu, snegu, in mrazu. Prodali so 1125 malih vevcev po 20 L. (skupaj 22.500 L.), 115 velikih po 100 L. (11.600 L.) in 537 malih vevcev po 20 L. (10.740 L.). Brutto dohodki prodaje so znašali 44.840 L. K temu je treba prišteti še 9.260 L. daril, tako da so znašali skupno dohodki 54.100 L. Stroški so znašali 8.269 L. Čistih dohodkov je torej bilo 45.830 L. To je vsekar lep uspeh tudi v primeri z dohodki prejšnja leta.

Prvič je bila vsesvetska akcija prirejena l. 1938. Dohodki so znašali 99.623 din. L. 1939 so bili dohodki malo večji, 102.544 din. Lani so znašali 105.109 din. V linarje preračunano so bili letos dohodki največji, saj so znašali 120.534 din. Vsesvetske akcije v 4 letih so dale skupno 427.811 din dohodkov, kar znaša nad 160.000 L.

Upoštevati je pa treba, da posamezniki darujejo za isti namen precej lepše pri-

spevke tudi med letom; to se pravi v počastitev pokojnih darujejo večje ali manjše zneske, ki bi jih sicer izdali za vence. Vendar te prispevke, ki se stekajo v mestni socialni sklad, upravljajo posebej od 1. decembra lani. Od tedaj do 8. t. m. so znašali ti prispevki skupaj 6.525 L.

Župan dr. J. Adlešič je ocenil uspeh letošnje akcije kot zadovoljiv in pozneje se je izkazalo tudi v razpravi, da so ljudje pripravljeni še vedno darovati v plemenite namene, če jim znamo primerno potrkati na srce.

Tajnik dr. Kodre je še poročal, kako porabljajo dohodke vsesvetske akcije. Ze l. 1938 je bil ustanovljen v cukrarni zelo potreben socialni zavod: ljudska kuhinja, namenjena nezaposlenim, in prenočišča za moške in ženske. Za prenočišča sta namenjeni dve veliki sobi — ločeno za moške in ženske — in v vsaki je po 30 postelj. V zavodu imajo tudi desinfektor. Razen tega je v cukrarni še prehodni dom za zapuščene otroke in ogrevalnica za nezaposlene (posebej za moške in ženske). V prehodni dom zapuščenih otrok sprejemajo odslej le otroke v starosti nad 7 let, torej šolarje, med tem ko je za mlajše otroke določeno zavetišče pri mestnih hišah za Bežigradom. V cukrarni je navadno okrog 20 otrok. To so otroci, ki jih policija pobere na cesti, včasih se pa tam najdejo začasni dom tudi otroci deložirancev. Prav tako je po 20 otrok v zavetišču za Bežigradom. Kako velikega pomena so te ustanove, smo sprevidel nekoliko tudi iz števil. Dovolj pove že to, da so doslej izdali v kuhinji 257.500 porcij nezaposlenim in je treba računati, da so nahranili okrog 143.750 nezaposlenih. Razen tega je bilo doslej skupaj 32.000 prenočnin. Letos je bilo prenočišče polno tudi poletne mesece. Tako so nudili začasni dom dan za dnem 60 do 70 priseljencem.

Ob zaključku se je župan iskreno zahvalil vsem, ki so pripomogli k lepemu uspehu akcije, vsem darovalcem in sodelovalcem ter tudi novinarjem. Prosil je plemenite ljudi, naj se spominjajo revnih tudi med letom, kajti potrebe so vedno velike in sami dohodki vsesvetske akcije so mnogo premajhni, da bi bilo mogoče z njimi ublažiti vso bedo.

Več pokritih tramvajskih čakalnic

Ena bi bila nujno potrebna zlasti na Ajdovščini

Ljubljana, 11. novembra. Pri nas dolgo nismo niti vedeli, kaj je prav za prav pokrita tramvajska čakalnica, dokler nismo dobili prve pred kolodvorom. S tem pa ni rečeno, da takšne čakalnice pri nas niso potrebne. Morda jih v Ljubljani še posebno pogrešamo zaradi pogostega slabega vremena.

Preveč bi bilo zahtevati, naj bi postavili čakalnice povsod, kjer si jih želimo, saj to mnogokrat ni mogoče že zaradi tega ne, ker na cestah ni prostora za čakalnice. Razumljivo je tudi, da ni tako lahko najti kreditov za večje čakalnice, kakršna je pred kolodvorom. Vendar čakalnica pred kolodvorom, čeprav je najbolj potrebna, ne sme ostati edina v vsem mestu, kakor da nikjer drugje ob tramvajskih postajališčih ne pogrešamo zavetja pred dežjem. Ni tudi rečeno, da morajo biti vse čakalni-

ce enotne, vse tako velike in podklete, kakršna je pred kolodvorom. Postavili bi lahko tudi mnogo cenejše in njih obliko prilagodili cestnemu križišču tako, da bi ne ovirale prometa.

Ze leta, še preden smo dobili čakalnico pred kolodvorom, je bila v razpravi postavitev tramvajске čakalnice na Ajdovščini. Napovedovali so najprej, da bodo tam zbe-tonirali podzemeljsko stranišče. Dobro se se spominjate, da je na Ajdovščini stal trojiški spomenik, ki je zdaj pred nunsko cerkvijo. Ko je bilo razširjeno tramvajsko omrežje proti šiški, je postala Ajdovščina še tembolj pomembno prometno križišče. Od leta do leta bolj se je pa tudi razvil motorni promet. Na Figovčevem dvorišču je bila že prava avtobusna postaja, tam so pa tudi postajali številni tovorni avtomobili. Zato so natajale še posebne prometne

Pojasnilo o gostilniških računih

Kaj pomeni »namizje« v računih za hrano v gostilnah? — Namizje - režija - pogrinjek - postrežnina

Ljubljana, 11. novembra. V novih predpisih o cenah hrane v gostilnah si nekateri niso pravilno tolmačili besede »namizje«, zato smo se obrnili na strokovnjake za pojasnilo.

Nekateri so mislili, da pomeni »namizje« isto kakor »menue«, a pri sestavljanju se je izkazalo, da gre za nekaj drugega. Za »menue« imamo lepo slovenski izraz: enotni obed, razumeli bi se pa tudi, če bi rekli kratkoma: obed. Zato ni bilo treba iskati še posebnega izraza. Reči je treba, da je naš gostilniški izrazoslovje precej popolno in da bi nam ne bilo treba posebej posegati po tujih besedah, tudi v »boljših« lokalih ne, kjer včasih niso rekli niti juhi juha in fižolu fižol. V slovenski knjigi o serviranju je slovensko izrazoslovje precej posrečeno, čeprav so uvedeni nekateri izrazi, ki prej niso bili v splošni rabi in ne znani. V tej knjigi najdemo tudi izraz »pogrinjek«, ki pomeni toliko kakor »namizje« v našem primeru.

Toda, kaj pomeni »pogrinjek«? Prejšnje česse je bila v splošni rabi beseda režija, ki je sicer tujka, a jo je treba priznati, ker je že zelo udomačena. Sprejeta je tudi v »Pravopisju«. Režija pomeni v našem primeru toliko kakor namizje ali pogrinjek. To se pravi, v gostilnah smejo prilažnati toliko in toliko ceni semih jedi za postrežbo, za pogrinjanje mize in vse priprave, ki so v zvezi s postrežbo. Če je gost na hrani v boljši gostilni, restavraciji, hotelu itd., so stroški za postrežbo večji, zlasti še, če obedi sam zase v posebni koji v lepo urejenem okolju, kjer ima tudi estetika kaj besede.

Kdor se hrani v gostilnah, ve, da so gostilniški obrati razdeljeni na razrede. Tudi iz predpisov o cenah hrane v gostilni sprevidite, da je pet razredov gostilniških obratov, in sicer posebna kategorija in štiri vrste bolj preprosti lokalov. Pri nas prihajajo v postev predvsem lokalni nižje kategorije. Največ gostov se hrani v gostilnah tretje in četrte razreda. Čim bolj preprost je

lokal, tem manj sme znašati »namizje«, režija, pogrinjek, namiznina, postrežnina, ali kakor že hočete imenovati stroške za postrežbo. Vedeči pa morate predvsem, da postrežnina ali pogrinjek ni napitnina.

V hrani sami v lokalih različnih razredov ne morete zahtevati posebnih razlik. Tako je lahko juha v gostilni najnižjega razreda prav tako dobra kakor v najlepši restavracijski jedilnici, krompir prav tako zaboljen kakor v najboljšem hotelu. Višje cene v gostilniških obratih višjega razreda so predvsem upravičene z večjimi režijskimi stroški. Zato vidite da v cenah jedi v gostilniških obratih različnih razredov ni večjih razlik. Tako na primer velja juha v lokalni posebne kategorije 1.50 L, v najpreprostejši gostilni pa 1 L. Jed s prilogo velja v lokalni posebne kategorije 6.50 L, v najcenejši gostilni pa 5 L. Bistvena razlika pa je v višini postrežnine. Tako sme znašati »namizje« v najdražjem lokal 8 L, medtem ko znaša v najcenejših gostilnah le 1 L. Predpisano je, da sme znašati pi bitek za postrežbo (napitnino) v obratih posebne kategorije 12 %, v obratih I. in II. razreda 10 % in v obratih III. razreda 5 %. V obratih IV. razreda pa ne smejo pobirati posebnega pribitka za postrežbo. Ta pribitek je napitnina, ne pa režija ali postrežnina. Namizje ali namizna v našem primeru. Postrežnina računajo v vseh lokalih, tudi v najcenejših (IV. razreda). Postrežnina je redni pribitek, poseben pribitek za postrežbo pa nima nič skupnega s samimi režijskimi stroški, ki gredo v breme gostinskega obrata.

Kogar torej moti izraz »namizje«, se pač lahko poslužiti katere druge besede, ki pove isto kakor »režija«. Namizje pomeni po Pletersniku »Tischgedeck«. Isti pomen ima pogrinjek. Morda bi bil komu bolj všeč izraz namiznina ali kratkoma postrežnina, če že noče rabiti besede »režija«. Vsekakor je treba izbrati izraz, ki ne bo dopuščal zamenjave z napitnino.

samo za 1.5 odstotka. Iz tega je razvidno, da so plače in mezde na Hrvaškem v avgustu znatno narastle.

— Darila za hrvatske vojske na vzhodnem bojišču. V Zagrebu je bil ustanovljen odbor, ki bo zbiral darila za hrvatske vojske na vzhodnem bojišču.

— Dvotirna železnica Zagreb—državna meja. Ker bo železniška proga Zagreb—državna meja razširjena tako, da bo imela dva tira, bo preložen tudi proga Zagreb—Samobor, ki bo obenem elektrificirana.

— Čiščenje hrvaščine. Poglavnik dr. Pavelić je imenoval komisijo, ki bo sestavila predloge glede čiščenja hrvaščine. Njen elaborat bo predložen prosvetnemu ministru.

— Obmejni promet med Hrvaško in Madžarsko. Med Hrvaško in Madžarsko se prične v kratkem pogajanja o ureditvi mejebojnega obmejnega prometa.

— 409 tečajev nemščine. Štajerski Heimatsbund si z vsa verno prizadeva vzbuditi čim več zanimanja za nemščino med slovenskim prebivalstvom Spodnje Štajerske, da bi se ljudje čim prej živeli v nove razmere. V ta namen prireja tečaje nemščine. Tečaji so se pričeli že poleti in se povsod nadaljujejo, samo v celjskem okrožju imajo doslej prirejenih 409 tečajev nemščine, ki jih obiskuje 17.000 udeležencev.

— Nesreče. Včeraj so prepeljali v Ljubljano tri ponesrečence. Ivan Leben, 24-letni delavec je delal na ljubljanskem tovornem kolodvoru. Pri delu je padel tako nesrečno, da si je prebil glavo. — Miha Sršen, 31-letni delavec iz Ljubljane, je padel po stopnicah in si zlomil levico.

Danes, Veseli teater ob 1/2 19.

Iz Ljubljane

—lj Prvi zborovski-simfonični koncert letošnje sezone bo prihodnji ponedeljek, dne 17. t. m. v veliki uniojski dvorani. Na tem koncertu se bo prvič javno izvajala Te Deum simfonija, ki jo je napisal za mešani zbor in veliki orkester naš plodoviti skladatelj Blaž Arnič. Poleg tega Arničeva dela se bo izvajala zopet pater Hugolin Sattnerjeva kantata za sol, zbor in orkester: Jettejevega prisa. Kot solisti bodo sodelovali Valerija Heybalova, sopran; Franja Golobova, alt in Julij Betetot; bas. Med obema deloma bo zapela gđ. Heybalova dva Lajovčeva samospeva s spremljevanjem orkestra in sicer Begunka pri zibel ter Pesem o Tkalcu. Pevski zbor Glasbene Matice, ki nastopi v imponentnem številu 120 članic in članov je pripravil za koncert Samo Hubad, ki bo koncert tudi dirigiral. Začetek koncerta je ob pol 7. uri zvečer. Vstopnice v predprodaji v Knjižarni Glasbene Matice. 519-n.

—lj Pri Sadržarski in vrtnarski podružnici Ljubljana I. predava v sredo 12. t. m. ob 18. (šesti) uri zvečer g. ing. Gorjup Sergej o »Jesenskem delu v sadnem malem vrtu« in sicer o jesenski saditvi sadnega drevja in grmičja ter o jesenskem gnojenju kot osnovi za pravilno prehrano in vzgojo sadnega drevja. Kraj: Kemijska predavalnica I. drž. realne gimnazije v Vegevi ulici. Vstop prost.

—lj Pevski zbor Glasbene Matice ima v torek dne 11. t. m. ob 18.20 vajo vsega mešanega zbora z orkestrom v Mali filharmonični dvorani in ne kakor je bilo to javljeno, v operi. Prosimo vsi in točno.

Dogoni goveje živine

Prehranjevalni zavod Visokega Komitariata za Ljubljansko pokrajino priredi v prihodnjem tednu to-le dogone za klovne, živino:

v torek, dne 12. t. m. v Stični,
v torek, dne 13. t. m. v St. Jerneju,
v sredo, dne 14. t. m. v Vol. Loku,
v sredo, dne 15. t. m. v Ljubljani.

Kdor drugim jamo koplje... Zanimiva razprava zaradi navijanja cen, ki je razkrinkala trgovca, ki je hotel zvaliti krivdo na svojo nameščenko

Ljubljana, 11. novembra.

V ponedeljek so se v razpravni dvorani šte. 79 nadaljevale razprave proti navijalcem cen. Razprave so se včeraj privrat začele po novih uradnih urah in sicer ob 9.15 namesto ob 8.30 kakor doslej. Vseh razprav je bilo osem. Od teh so se štiri nadaljevale, ker so bile prekinjene zaradi zaslišanja prič.

Najbolj zanimiva je bila razprava proti 19letni trgovski pomočnici, ki ji je obtožnica očitala, da je predrago prodajala kavine nadomestke. Na prvi razpravi je v začetku kazalo, da je obtoženka kriva, vendar je bil njen zagovor toliko jasen in nedvoumen, da je sodnik kmalu dobil drugačno sliko. Obtoženka je najprej odločno povedala, da ni poslovođkinja dotične trgovine, kakor je stalo v obtožnici zapisano, temveč pomočnica. Videlo pa se je, da nekaj prikriva, nakar je državni tožilec nekoliko ostreje nastopil. »Cene mi je določil gospod šef«, se je branila obtoženka in je predložila vrsto računov. Potem pa je povedala resnico. Šef, da ji je takole dejal: »Če pride kak mešan ali kak tak, ki se na cene spozna, prodajajte po maksimalnih cenah, drugim pa kakor jaz določim...«. Ko jo je sodnik na to izjavo začuden vprašal, zakaj ni takoj tega povedala, je obtoženka odgovorila: »Bala sem se za službo in sem upala, da mi tega ne bo treba povedati«. Na podlagi tega je državni tožilec na prvi razpravi zahteval zaslišanje trgovca kot priče in zaslišanje valenca, ki sedaj ni več pri tem trgovcu v službi. »Ta bo vsaj resnico povedal«, je pripomnil sodnik.

—lj Včeraj se je razprava nadaljevala. Sodnik je najprej zaslišal valenca. 19letnega fanta, odkritega obraza in odločnega nastopa. Na vprašanje, kdo je določil cene, je odgovoril: »Cene je določil šef. Morali smo delati kakor je gospod šef diktiral.« Kako pa vam je šef naročil? je vprašal sodnik. In valence je kratko povedal: »Če pride kaka kmečka stranica, ki se na cene ne razume, lahko dražje prodajate, kakšni dami ali takemu, ki se razume, pa po maksimalnih cenah...«. Potem je še pristavil: »Gospod sodnik, saj veste, kaj je služba, kadar je bil gospod šef v trgovini, sva morala pač prodajati kakor je naročil. V njegovi odsotnosti pa sva z obtoženko prodajala vedno po maksimalnih cenah. Včasih celo ceneje.« Videlo se je, da priča govori resnico.

Ljubljana : Zagreb 82.5 : 71.5

Lahkoatletski »dvoboj« na osnovi rezultatov najboljših petorice kaže, da je Ljubljana še vedno močnejša od Zagreba

Ljubljana, 11. novembra.

Rivaliteta med lahkoatletiki Zagreba in Ljubljane je že stara in medsebojna merjenja v dvobojih in trobojih v preteklih letih so bila vedno privlačna. V novih razmerah se razvija sportno življenje v obeh središčih po nekaterih potih naprej in kakor v Ljubljani so tudi v Zagrebu že zaključili letošnji lahkoatletski sezono. Tik pred zaključkom so Zagrebčani namerjali še izvesti troboj svojih najboljših klubov, podobno onemu, ki smo ga videli v Ljubljani, toda vreme jim je prekrizalo račune. Tako je ostala v veljavi lista petorice najboljših hrvatskih lahkoatletov, ki jo je objavil zagrebški »Sport« 7. oktobra.

Sedaj, ko so že na obeh straneh čisti računi, bo zanimalo vprašanje, kakšne izglede bi imeli letos obe reprezentanci v medsebojni tekmi. Ali bi Ljubljana kot sedež majhne pokrajine še bila upoštevana vreden nasprotnik Zagrebu, prestolnici večmilijonske neodvisne hrvatske pokrajine. Kakšen bi bil rezultat, če bi organizirali dvoboj, v katerega bi vsaka stran poslala po dva atleta za posamezne discipline in bi se točke štele 4, 3, 2, 1, za stafeto pa dvojno. Poglejmo in vzemimo za osnovo sporeda discipline, ki jih vsebuje omenjena lista najboljših hrvatske petorice.

Od tekov bi jih bilo na sporedu šest in stafeta 4krat 100 m. V teknu na 100, 200, 400 in 800 m so rezultati hrvatskih atletov toliko slabši od slovenskih, da bi vsa prva in druga mesta pripadla Ljubljani. Razmerje točk bi bilo 28:12. Na 1500 m bi pripadlo Ljubljani prvo in četrto mesto, na 5000 m pa enako Zagrebu. Točke 10:10, skupno 38:22. V stafeti bi zmagala Ljubljana in če bi startali samo dve stafeti, bi to prineslo Ljubljani 8 točk. Zagrebu pa 6. Skupno stanje bi bilo 46:28. Razlika med točkami kaže, da so danes ljubljanski tekači kljub nazadovanju še vedno mnogo boljši od zagrebških.

Rahlo premoč imajo Zagrebčani v skoki. Edina zmaga bi pripadla Ljubljani v skoku v višino, kjer bi se morala borba za drugo in tretje mesto pri enakih rezultatih v tablicah odločiti na terenu, četrto

Sodnik je poklical trgovca. V razpravo dvorano je stopil starejši mož, mrke zunanosti in se je ustavil precej daleč od sodnega stola. Sodnik je pričel opozoriti, da je poklican na sodišče zato, da razjasni primer in da mora govoriti resnico in samo resnico. Če se mu bo zdelo, da mu more to ali ono vprašanje škoditi, ni primoran nanj odgovoriti, kar odgovori, pa mora govoriti resnico, v nasprotnem primeru ga lahko doseže kazni, mnogo hujša kazni, kakor bi jo utegnil dobiti, če se bo izkazalo, da je v tej zadevi kriv. V najhujšem primeru bi utegnil biti kaznovan s petimi leti roboje. Priča trgovca je mirno poslušal sodnikove besede in priklimal. Ko ga je sodnik vprašal, če obtoženka pozna in kako je bilo z zadevo o prestopu maksimalnih cen v njegovi trgovini, je dejal: »Obtoženka je še pri meni v službi vendar na jaz o stvari ničesar ne vem. Cene je določala ona.« Prisotni so takoj dobili vtis, da hoče trgovec kljub vsemu vse zvrtni na svojo pomočnico. Sodnik je moral postati strog in pomagati mu je pri tem moral državni tožilec. Sledilo je soočenje trgovca z njegovim bivšim valencem in obtoženka je morala zagroziti, da bo povedala še marsikaj zanj obtežilnega, če ne bo povedal resnice. Nakar se je trgovec vdal. Priznal je, da je cene določil sam vendar da se mnogo ne spominja, ker da ima nad 70 let in da je živčno bolan. »Jaz samo kasiram«, je pristavil, »včasih pa je obtoženka celo ceneje prodajala, kakor pa je bilo v maksimalnem ceniku določeno.« Je jezo končal. »To pa ni nič hudega«, je dejal sodnik, »včasih celo prav. Ceneje je dovoljeno prodajati, dražje pa ne.« Nato boste morali še odgovorjati, je pristavil državni tožilec trgovcu, ki je bil klub mirnosti očitno razkačen. »Kako pa z vašo službo«, je sodnik potem vprašal obtoženko. »Ali imate že odpoved?« »Odpovedi še nimam, a nič ne vem, kako bo,« je odvrnila obtoženka.

S tem je bil zamotan primer razvozljan. Pred sodiščem je bila jasno dokazana nedolžnost obtoženke, ki je pač delala pod pritiskom svojega delodajalca in ga je opetovano opozorila na previsoke cene, a jo je hotel spraviti v nesrečo in se tako znebiti vsake krivde. Ponovno se je uveljavil stari pregovor, ki pravi: »Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pada...« Sodnik je izrekel oprostitno sodbo, trgovec pa se bo moral zagovarjati zaradi prestopa proti maksimalnim cenam.

—lj Tudi v metih so Zagrebčani po obeh lestvicah najboljše petorice za malenkost boljši. Nesporno bi zmagali v metu kroglice v disku. V metu kroglice je Miošić dosegel 13.52 in Iveković 13.13, v disku Soić 42.82 in Marian 39.68. Za obe disciplini bi Zagreb dobil 14, Ljubljana pa 6 točk. V metu kopja pripadeta obe boljši mesti Ljubljani in tudi v metu klavira bi Ljubljana zasedla prvo mesto, drugo in tretje pa Zagreb (Puhović 44.76 in Reisinger 44.72). Točke Ljubljana 12, Zagreb 8. Skupno razmerje točk v metih 22:18 za Zagreb. V celotni klasifikaciji bi zmagala Ljubljana z 82.5:71.5.

Tako kažejo torej papirnati računi, da bi še danes ljubljanska lahkoatletika reprezentanca sigurno zmagala nad zastopniki Zagreba. Seveda bi mogel biti v borbi na terenu, kjer trenutno odloča toliko malenkosti ta ali oni rezultat drugačen, toda to velja za obe strani. Zato smemo mirno zapisati, da je Ljubljana v lahkoatletiki boljša od Zagreba.

COUSOLINI VENDORLE SVETOVNI REKORDER

Po zaključku lahkoatletse sezone je Nemška lahkoatletska zveza verificirala naslednje najboljše letošnje rezultate: Harbigov svetovni rekord v teknu na 1000 metrov 2:21.5, svetovni rekord v stafeti 4x800 m (Seibert, Grau, Kaindl, Harbig) 7:30.4, Schmidtov svetovni rekord v hoji na 30 kilometrov 2:30:33.6, Kaindlav nem-

LJUBLJANSKI
KINEMATOGRAFI

Predstave ob delavnikih ob 16., 18.15,
ob nedeljah in praznikih ob 10.30,
14.30, 16.30 in 18.30

KINO MATICA TELEFON 22-41

Dramatična vitezka zgodba o legendarnem junaku

Fanfulla da Lodi

Borba za ljubljeno dekle, dvoboji, spletke.

Germana Paolieri, Osvaldo Valenti.

KINO SLOGA TELEFON 27-30

Zabavna filmska komedija, glasba, balet, petje, revije

Paradiž v dvoje

Patricia Ellis, Jack Hulbert

KINO UNION TELEFON 22-21

Film v naravnih barvah

Pustolovščina Lady X

Sijajna komedija romantičnih pustolovščin. Film smeja, zabave in razvedrila.

Merle Oberon, Laurence Olivier.

ški rekord v teknu na 2000 m 5:28.8, Schmidtova nemška rekorda v hoji na 10 oziroma 20 km (45:08.6 oziroma 1:34:34.6) in Grittnerev nemški rekord v dveurni hoji 25.639 km.

Ta seznam kaže, da ni bil priznan Lampertov rezultat v metu diska 53.35. Nemški prvak ostane zaradi tega Schroeder s 53.10. Tako bo pripadlo svetovno prvenstvo Italijanu Cousolinu, ki je pred dvema tedni dosegel 53.34 m.

NOGOMETNI STIKI MED ITALIJO IN HRVATSKO

Ob sedanjem bivanju hrvatske športne delegacije v Rimu je bilo govora med zastopniki obeh nogometnih federacij tudi o vzpostavitvi nogometnih stikov. Otvorila naj bi te stike medmestna tekma med reprezentancama Rima ali Milana in Zagreba, ki bi naj bila o božiču v Zagrebu. Dogovorjene so bile tudi državne reprezentančne tekme med juniorji, nič pa ni bilo sklenjenega glede reprezentančnih tekem najboljših enajstorič.

Kontrola cen in mezd v Kanadi

Kanadski ministrski predsednik Mackenzie King je napovedal strogo kontrolo cen in mezd. Zadevna naredba stopi v veljavo sredi novembra. Vlada prepoveduje dviganje cen nad normalno višino, kakor so bile v času od 15. septembra do 9. oktobra. Količanje cen pod to višino je dovoljeno. Praktično so prizadete vse cene, torej tudi one poljskih pridelkov. Prepovedano je tudi dvigati mezde nad maksimalno višino brez posebnega vladnega dovoljenja. V bodoče se bodo morale mezde vsake tri mesece prilagoditi indeksu življenjskih stroškov. King je opozoril na mnoge tehnične težave tega ukrepa, toda po njegovem mnenju je vsak ukrep na mestu, če gre za to, da se prepreči naraščanje mezd in cen. Prva reakcija je v Kanadi presenečenje nad temi drastičnimi ukrepi.

Oboroževalna konjunktura General Motors

Družba General Motors je objavila zanimiv porast svoje oboroževalne proizvodnje v tretjem četrtletju tekočega leta. V tem času je bilo odposlana vojna materiala v vrednosti 115.9 milijonov dolarjev proti 75.2 milijona v drugem, 56.6 milijonov v prvem četrtletju in 77.7 milijonov dolarjev v vsem lanskem letu. Delež vojne proizvodnje pri prodaji koncerna je dosegel v tretjem četrtletju tekočega leta 24.7 odstotkov, v drugem 10.7, v prvem pa 8.7. Velik poraz v tretjem četrtletju se lahko pojasni deloma s tem, da je civilna proizvodnja avtomobilov nazadovala. Obrat je dosegel v tretjem četrtletju 469.3 milijone dolarjev proti 275.8 v istem četrtletju lanskega leta, a v 9 mesecih letošnjega leta 1.118.4 milijone, lani v istem času pa 1.195.8 milijonov. Če odračunamo davke, je znašal čist dobiček podjetja letos v tretjem četrtletju 42.99 milijonov, lani pa 15.59, dočim je znašal v devetih mesecih tekočega leta 1961.2, lani pa 129.2 milijona dolarjev.

Inseriraj v »Slov. Narodu«

Occasione! Priložnost!

Cedesi completo assortimento per corpo di banda di cinquanta strumenti musicali in perfetto stato della primaria Ditta Ramponti & Cazzani di Milano al prezzo di Lire italiane undicimila.

Rivolgarsi a Obrnite se na

B. Primatesta - Borgomanero (Novara)

SREDNJE STARO ŽENSKO

za gospodinjstvo lišcem k petičlanski družini za takoj. — Naslov v upravi »Slovenskega Naroda«. 1933

SONCE IN MEDICA, napravita cvetoča ličca. Ljubljancem, ki se od nekada po lepoti ste slovele, ohranite sloves lepote z rednim uživanjem

Ambrozeve medicine, katero dobiti le v — MEDARNI, Ljubljana, Zidovska ulica št. 6. 1932

Makulatur ni papir

pred upravo »Slovenskega Naroda«, Ljubljana, Puceljova ul. 5

Po dolgi mučni bolezni nas je zapustila naša preljuba soproga, mama, stara mama, sestra, teta, svakinja in tašča, gospa

Tonec Terezija, roi. Molc

soproga tovarnarja

dne 11. novembra 1941, previdena s tolažili sv. vere.

Na zadnji poti jo homo spremil v sredo, dne 12. novembra 1941 ob 3. uri popoldne v Žal — kapele sv. Nikolaja — na pokopališče k Sv. Križu.

Ljubljana, dne 11. novembra 1941.

Globoko žalujči: ANTON, soprog;

ILVA, por. VARICAK, MARICA, por. STOJIC, hčerke; dr. VLADIMIR VARICAK, dr. BOGDAN STOJIC, zeta; VILJKO, vnuk; MIRJANA, in IRINA, vnučinki — ter ostalo sorodstvo

Skoraj milijon knjig nam je dala

Vodnikova družba v svojih prvih 15 letih — Narodu dela naših pisateljev!

Ljubljana, 11. novembra

Ze samo ime — Vodnikova družba — pove toliko, da bi skoraj drugače ne bilo niti treba napisati: v imenu je delo in program, govori nam o kulturnem poslanstvu, o tem, koliko brazd je bilo že zarezanih v našo kulturno njivo in nam da slutiti, kako bogati so bili sadovi. Vodnikova družba — to je delo za narod. Najboljši dokaz tega je, da se je v nji združil res narod ter da se je družba že v kratkih letih tako dobro vkoreninila ter razrasla med narodom. Toda družba je dokazala svojo življenjsko silo tudi v letih kriz. Čeprav se je njeno področje zožilo, nadaljuje svoje delo, zvesta svojim načelom ter programu. Prav je, da ob tej priliki opozorimo posebej na njeno delo, v dneh pred izidom letošnjih knjig

NAGEL RAZVOJ DRUŽBE

Vodnikova družba je bila ustanovljena pozimi l. 1926. Da je bila njena ustanovitvena potrebna, se je izkazalo že prvo leto. Nekateri so dvomili, da bo nova književna družba lahko živela ter uspešno delovala med širšimi plastmi naroda, ker je že poslovalo nekaj ustanov s podobnimi nalogami. Takoj se je pokazalo, da je VD izpolnila veliko vrzel, kajti že v prvem letu je štela skoraj 14.000 članov. Dobra družba je našla med našim narodom vedno dovolj odjemalcev, preprosto ljudstvo je pa svojim prirojenim čutom tudi kmalu poznalo, da je pogrešalo prav takšnih knjig, ki jih je začela izdajati VD. Naš človek stremi po izobrazbi, čita rad mnogo, ni pa zadovoljen tudi s kakršnokoli duševno hrano. Pri manjši nakladi so knjige pri nas za marsikoga predrage, večje pa malo pa lahko doseže le književna družba, ki lahko razporedi svojo organizacijo tako med ljudstvom kakor VD. Prva leta po ustanovitvi je družba naglo napredovala po številu ustanovnih in rednih članov ter poverjenikov. Gospodarska kriza je razvoj precej zavirala, čim je pa popustila, je število članov zopet redno naraščalo. Zadnja leta je znašal prirastek na leto okrog 500 članov, kar je nedvomno zelo lep napredek.

LE DELA DOMAČIH PISATELJEV

Načelo družbe je bilo vedno izdajati predvsem dela domačih pisateljev. Pravilo so dajali prednost slabšemu domačemu delu kakor boljšemu tujemu, zato prevodov niso izdajali z eno samo izjemo (Pupin). Tako je družba opravljala dvojno kulturno nalogo: dajala nam je dobre knjige, hkrati pa podpirala ter pospeševala delavnost naših pisateljev. Mirno lahko trdimo, da bi mnoga sicer dobra dela naših pisateljev ne mogla iziti, če bi jih ne izdala VD. Izšla so številna dela že priznanih naših pisateljev, družba je pa tudi pripomogla mladim, še manj znanim, a nadarjenim pisateljem, da so se uveljavili ter stopili na pot rednega književnega ustvarjanja. Izbrala del je bila vedno dobra, saj so jih tudi presojali izkušeni esteti, ki so sami dobri pisatelji. Dolga leta, do svoje smrti, je bil književni referent Ivan Lah. Potem je to nalogo prevzel dr. Pavel Karlin, ki je bil dotlej tajnik in ki urejuje »Pratike«. Med starejšimi pisatelji naj omenimo naslednje, ki so napisali celo vrsto leposlovnih knjig za Vodnikovo družbo: Vladimir Levstik, Juš Kozak (po 2), Fr. Bevč (3), Ivan Albrecht (2), Fran Govekar (2), Ivan Lah (4), Ivo Šorli (2) in drugi; med pisatelji, čisti bili zastopani Zofka Kvedrova in Ilka Vastetova (2). Med mlajšimi so se uveljavili Ivan Potrč, Ljuba Prenerjeva, E. Dražaj, Lojze Zupane, Fr. Rož itd. Z mladinskimi leposlovnimi delom je bil zastopan Vinko Bitenc. Njegovo knjigo je družba darovala naši mladini ob svoji desetletnici (1935).

31 LEPOSLOVNIH IN 15 POLJUDNO STROKOVNIH KNJIG

Družba je na svoje dosedanje delo lahko ponosna. Izdala je doslej že 31 leposlovnih knjig. Podcenjevati pa ne smemo nikakor tudi poljudno znanstvenih knjig, ki jih je izdajala doslej redno in z njimi opravila veliko prosvetno delo med našim ljudstvom. Temu namenu je v veliki meri služila tudi »Pratika«, ki je pa objavljala tudi leposlovne črte in drugo zanimivo gradivo. Leposlovje, objavljeno v »Pratiki« je bilo navadno ilustrirano; sodelovali so naši najboljši ilustratorji. »Pratika« je bila vselej posrečeno urejevana, tako da je nudila čitateljem mnogo pestrega gradiva v primerni obliki ter zadovoljevala čim širši krog čitateljev. Zato imajo tudi »Pratika« stalno vrednost in niso zgolj kolektorji. Pomisliti je treba, da imajo ceno že po svojem obsegu (8 polj); objavljeno je bilo mnogo poučnih člankov, ki ne izgube svoje vrednosti. »Pratika« se je vedno odlikovala s poljudno znanstvenimi razpravami vseuč. prof. dr. M. Dolence, te razprave so bile vzor, kako bi naj znanstveniki pisali za ljudstvo in skrbeli za popularizacijo znanosti. Tudi letošnja »Pratika«, ki

bo še posebno bogata, bo vsebovala razpravo pokojnega učenjaka, in sicer »O pravnih spominih in slovenskih narodnih pesmih«. Objavljena bo cela vrsta poljudno strokovnih člankov naših strokovnjakov raznih strokov, vrednost te prave ljudske čitanke pa bodo še povzgovali dobri leposlovni prispevki.

958 848 IZVODOV

Merilo o pomenu in obsegu dela Vodnikove družbe je nedvomno ta številka: doslej je VD izdala že skoraj milijon izvodov knjig! Skupno število izvodov znaša 958.848. Na to je treba vsekakor opozoriti, kajti pri tako majem narodu je dogodek izrednega pomena, če ena založba postavi na tig skoraj milijon knjig. Pravimo »skoraj«, vedeti je pa treba, da bi skupna naklada že letos presegla milijon izvodov. Najvišja naklada je bila l. 1930, ko je znašala 82.608 izvodov. Poznejša leta je bila pod vplivom gospodarske krize nekoliko manjša, a zadnja leta je zopet naraščala in lani je znašala 56.984 izvodov. Pri tako visoki nakladi je razumljivo, da imajo delavci Vodnikove družbe, ki skrbje za razširjanje knjig in ki vodijo druge gospodarske posle — z gospodarjem prof. Fr. Vrhovnikom na čelu — zlasti ob izidu knjig dela čez glavo. Toda vse je organizirano tako dobro, da gre gladko ob rok.

Klavirski koncert Antona Trosta

Tudi najtežja tehnična komplikacija je Trostu neproblematična

Ljubljana, 11. novembra

Trostov klavirski koncert je obsegal izredno težek in obsežen, pa prav tako izredno zanimiv spored. Pianist je uvedel svoj prvi letošnji koncert z Beac-Busoni-jevimi koralnimi predigrami (Allegretto tranquillo, Vivano maestoso, Adagio, Allegro), ki jim je programatični naslov določajo smer duhovno poglobljenega doživljanja in karakterizirajo vsebinski smisel, razvit v tipično strogost stvariteljevega stila. Sledili so César Francikov »Preludij, koral in fuga« z izredno močno in značilno tematiko in celotno strukturo ter nato tri Chopinove skladbe: melodično razsežna »Balada op. 52«, nežno zveneca »Bereusa op. 57« in razgibani »Scherzo op. 36«. Drugi del je obsegal Skrijabinovo »Peto sonato«, čudovito delo neverjetne miselne in čustvene globine ter moči, skladbo, ki ji polni smisel označuje že napovedani motto iz »Psmi ekstaze«. »Peta sonata« je nekaj čisto svojrskega v vseh pogledih: po izraznih akordnih sredstvih, po melodiki, po stilu in po vsebinski globini. V njej se preliva neizmerna sila stvariteljevega duha, ki je bistveno utemeljen smeri in poti ruske moderne; v njej kipi tvornih kail polno bitje, iz nje odseva verna podoba stvarnega kvašenja, ki se je izlilo v umetniški dovršeno estetsko celoto, enoto najbolj pristnih notranjih doživetij, kar jih zmore genialni stvaritelj. Tretji del je obsegal tri zanimive arabske pomembnega slovenskega muzikalnega tvorca Slavka Osterca (Allegretto, Tranquillo, Presto), po harmonični in ritmični gradnji duhovite Milojčevičeve »Ritmčne grimase« (Con grazia e poi impetoso, Giocoso), Scgambattijev »Toccato op. 18«, de Fallou živahno »Farrance« in Albenizovo ritmično naglašeno in tudi vsebinski interesantno »Triano« iz mite »Iberia«. Ob koncu je še pianist dodal Albenizovo »Segnidille« in Smetanovo »Na morskem bregu«, polno globokega in izrazitega čustvovanja, zvočno blestečo in muzikalno močno dojemljivo zlasti po značilni melodiki.

Trost, največji sodobni slovenski pianist dovršene vseine, je tehnično tako izpopolnjen, da ni bilo o tej strani njegovega izvajanja govoriti odveč. Razumljivo je namreč, da mu je tudi najtežja tehnična komplikacija neproblematična in da mu je vsestranski izdelan, v vsakem posameznem tonu, ki mu zna dati značaj estetske

zaključenosti, v logično in muzikalno doslednem in smiselnem motivičnem grajenju, v katerem nastajajo trdne estetske enote in v celotni skladbi, ki prav tako izkazuje podobo vsebinski dovršeno prikazane in oblikovno izklesane tvorbe. Trost v resnici dvojno poustvarja: točno sledi skladateljevi zamisli, sočasno pa daje izvajani skladbi poteze svojega lastnega pojmovanja ter doživljanja. Tako se v njegovih izvedbah združujeta podoživljanje in doživljanje, dve komponenti, ki tvorita umetniški visoko stopnjevano sintezo, kakršno morejo doseči in nuditi le veliki mojstri umetnostne reprodukcije, ki ji s tem oblikujejo značaj zrele, duhovno poglobljene umetniške celote. Prav zato zvenijo Trostu toni tako svojevrsno in polno, kakor slišimo le redkokdaj; vsak zase nam nekaj pove in vsi so v skupnosti ena sama, zveneca in vsebinski povsem dojeta enota, ki se realnim tlom odmika in valovi v svet višjih muzikalnih ter z njimi povezanih vrednot. To je prav duhovno ustvarjanje in poustvarjanje, ki mu je Trost zrel, dognan mojster, kateremu je vse jasno, kristalno čisto, bodisi vsebinsko ali oblikovno. Vse na večeršnjem koncertu izvajane skladbe dokazujejo te značilne sistovne interpretacije in težko bi bilo reči, da je bila katera skladba boljša od druge. Po kvaliteti lastne vrednosti in izvajanja pa so bile vsekakor najvišje Skrijabinova »Peta sonata« in skladbe Bacha, Francka ter Chopina, dalje še Osterca, Milojčeviča in Smetane ter prvimi v primerni razdalji vrednostnega značaja tudi vsa ostala dela sporeda. Trostov pianistični koncert, ki je bil v prireditvi Glasbene Matice ljubljanske, je nudil visoko umetniški užitek in ga je občinstvo sprejelo z izrednim navdušenjem ter iskrenim priznanjem. —

ed. —

Delo človeškega srca

Kdor bi imel dovolj časa in potrpljenja, da bi izračunal delo normalnega človeškega srca bi prišel naravnost do astronomskih števk. Srce je razmeroma majhno, čde ga primerjamo z drugimi deli telesa, toda njegovo delo je izredno naporno in obsežno. Naravnost čuditi se moramo, da srce prenese tak napor in da je razmeroma tako malo ljudi na svetu, ki jim srce opeša. Človeško srce utriple normalno 70 krat v minuti, torej 4.200 krat na uro, 100.800 krat na dan. Srce človeka, ki živi 70 let utriple 2.275.440.000 krat, srce človeka, ki dočaka starost 100 let utriple 3.679.200.000 krat. Srce lahko dvigne v vsakem utripu 455 gramov, en meter visoko, v enem dnevu dvigne torej 46 ton. Ob vsakem utripu potisne srce v žile okrog 100 gramov krvi. V vsaki minuti gre skozi srce 7 litrov krvi, v uro 420 litrov, na dan pa 10.080 litrov. V 70 letih gre skozi srce 255.000 kubčnih metrov krvi.

Prva ruska železnica

Prvo rusko železnico iz Petrograda do Carskega sela je gradil Anton Gerstner. Prvotno je hotel zgraditi v Rusiji dve veliki železnici. Petrograd—Moskva—Nižij Novgorod in Moskva—Odesa, toda njegovi drzni načrti so naleteli na hud odpor. Gerstner je spoznal, da mora najprej pokazati praktični pomen železnice. Zato je osredotočil svojo pozornost na kratko progo iz Petrograda do Carskega sela. Takratni ruski finančni minister je izjavil, da so železnice sicer prikladne za nepotrebno in udobno vožnjo poedincev, nikakor pa ne za tovarni promet na velike daljave.

Pri gradnji prve železnice v Rusiji je računal Gerstner s svojimi učenci iz praške politehnične in tako je prišel v Rusijo tudi inž. Perner, ki je gradil pozneje železnico iz Olomouca do Prage. Železniška proga Petrograd—Carsko selo je bila izočna prometu 30. oktobra 1837. Končala se je v parku Velikega kneza pred restavracijskim poslopjem in namenjena je bila v prvi vr-

sti nedeljskim izletom petrogradskega prebivalstva. Prve dni je bil na železnico velik naval, čez nekaj tednov se je pa zmanjšalo običnost za njo ohladilo in delničarji so bili razočarani. Razočaran je bil tudi Gerstner, ki je potem odpotoval iz Rusije. Čeprav se niso uresničili vsi njegovi načrti, ostane vendar zgodovinsko dejstvo, da je Pražan zgradil prvo rusko železnico.

V bolgarskih kavarnah in slaščičarnah

O kavi, časopisih, politiki, slivovki in ljubezni

V Bolgariji bi zama iskali kavarne po našem vzoru. Niti Sofija ne razpolaga z njo, čeprav se nekatere vsaj z imenom skušajo prikazati kot srednjeevropske. Po našem okusu kavarne ne cenimo samo po črni ali drugače pobarvani kavi, temveč tudi po tem, da premore obsežne količine čitva, časopisov, ilustracij in revij. Te proizvode »črne umetnosti« pa skoraj vseh bolgarskih kavarnah zama iščeš, če pa se ti le posreči iztakniti zastopnika, je običajno edina lastavica. Posebno v vojnem času, ko bi si po vseh evropskih kavarnah mogli še marsikaj želeči pa tudi v Bolgariji. Je pomanjkanje čitva, ki odvrne pozornost od slabih kakovosti pijač, občutno.

V Sofiji sami so nekatere kavarne vsaj urejene po srednjeevropsko in v njih se prav prijetno in udobno počutiš. Večinoma, predvsem pa v provinci, je bolgarska kavarne torišče vsega krajevnega prometa. Običajno je temna, ne prekomerno čista, vse preveč enostavno urejena in — v največji meri zadeva moških. Celo v nekatereh ofijskih kavarnah vzbudi pojav ženske več ali manj pomembno pozornost, še v večji meri seveda v provinci. Da bi ženska zvečer sama, ali pa tudi samo v ženskem spremstvu obiskala kavarno, bi popolnoma nasprotovale dobrim šegam. Tako ravna le »dvomljive« ženske, ki se s tem same označijo za »prosto dvajčino«. Druge posejajo kavarne le v družinskem krogu, ali pa v spremstvu moškega zaščitnika, ki ga družina prizna. Običaj je še nepremagljiva dediščina dobe turške sužnosti, ki je takrat značala konzervativni — orjenalski srednji vek.

V najboljših sofijskih kavarnah vidiš može, ki neženirano sede s klobukom na glavi. Še pred enim letom bi bilo nemogoče — tudi v največji vročini — odložiti suknjice bodisi v notranjih prostorih ali na terasi. Enako bi bilo nemogoče vstopiti brez kravate. Šele v poletju 1941 so se običaji toliko »zrahlijali«, da človek ni več prisiljen dušiti se pri 35 stopinjah vročine v senci v svoji popolni od krojača izdelani »prevleki«. Kakor je Bolgar prirodni, kjer

je dovoljeno sleči se — na primer v kopališčih — tako je mnogokrat sramežljiv tam, kjer je treba biti oblečen.

Ker v kavarnah ni čitva, se zaradi tega tem več politizira. Pri tem razvijajo »kavarniški politični večerki« ves svoj temperament in volumen glasu. Pred časom so bili razprostrti v neki sofijski kavarni pod steklenimi namiznimi ploščami celo zemljevidi, ki so omogočali strateški domisljivosti kavarniških politikov, da se neovirano in brez trdnih tal razpihivala do bujnih zaključkov. Sedaj pa ko se je vojska razširila še skoro na vse kontinente, so zemljevidi zaradi pomanjkanja prostora in pa zaradi štedljivosti izginili.

Udomačene so samo tri vrste kave: »melanža« — kava mešana z mlekom; »amerikanka« — črna kava in posebej servirano mleko ter »turška« — turška kava, znana izdatno sladkana kavna kaša, ki okusu domačinov izredno prija. V provinci skoraj ne dobiš druge kave kot turško. Posebnot bolgarskega okusa je odklanjanje ali pa vsaj ravnodušnost do svežega nekisane mleka. Nasprotno pa pospravijo izredne količine kislega mleka, ki ga večinoma obilno sladkajo in jedo v vseh dnevnih urah. Priljubljena in zaželena pijača posebno v kavarnah je slivovka. Posebno dopolne služi moškim kakor tudi ženskim gostom z običajnim dodatkom paradiznikov, kumarčič in drugih zelenjavnih narzkov kot pijača, ki vzbuja tek.

Razen kavnar so zelo priljubljene številne »majhne slaščičarne«, ki so največkrat zelo velike. Njihova značilnost so oddeljni sedežni prostori, podobno kavar v železniških kupejih vendar še manj zahtevni od našega tretjega razreda. Prav tako se ne zahteva velike razsvetljave, ki je rečna in mrzla. Ta običajni način sedenja pomeni ločitev in zaradi tega so to zelo priljubljena sestajališča dvojic, ki jim prekomerni temperament popolnoma nadomesti pomanjkljivost mehkega in udobnega sedenja. Tudi na neoblazinjenih sedežih cveti ljubezen — naravno v vsej dostojnosti. Kavarne je področje moških, slaščičarna in čajarna — zaljubljenih dvojic.

Komar, ki potuje z letalom

Za poskuse o pogojnih refleksih, s katerimi skušajo učenjaki prodrati v način delovanja možganov, pravi prof. dr. J. Štefi v novi knjigi »Življenje in smrt«, se uporabljajo v prvi vrsti psi in sicer zaradi njihove inteligence. Manj so za nje prikladne opice in sicer zato ker so precej predrage in ker je njih reja težavna. Pač jih pa še vedno mnogo uporabljajo za proučevanje tropične mrzlice in opicam se mora človeštvo zahvaliti, da je dobilo zanesljivo cepjenje proti tej nevarni bolezni. Mnogo opic je moralo v ta namen žrtvovati življenje, toda še daleč ne toliko kolikor jih pokonča vsako leto v džunglah tropična mrzlica, ki jo prav za prav opice same vzdržujejo tam.

Izkazalo se je namreč, da prenaša v džunglah tropično mrzlico komar aedes aegypti. Ta živalica se visoko ceni v laboratorijih kjer proučujejo tropično mrzlico. Skrbno jo hranijo s svežo krvjo in pazijo, da je prostor kjer imajo zaprte take komarje poleti primerno hladen, pozimi pa kurjen. Poskusi na tem in s tem komarjem so pokazali, da rad potuje z letali kot zastojkar in da zanaša tropično mrzlico v kraje, kamor bi sam nikoli ne mogel prileti. Vendar je pa ta komar obenem z opico pomagal odkriti cepivo, ki bo napravilo konec njegovemu pogubonosnemu početju.

Gospodarski razmah Italije

Italijanski centralni statistični urad je objavil zanimive podatke o gospodarskem razvoju Italije od leta 1922 do 1936. Število prebivalstva se je pred leti povečalo za 15,8 odstotkov. Kmetijska proizvodnja je narasla za 24,1, industrijska pa za 128,6 odstotkov. V podrobnostih je ugotovljen v

odstotkih naslednji porast proizvodnje od leta 1922 do 1939: v rudarstvu za 38,5, v kovinarstvu za 132, v tekstilni industriji za 106, v papirni industriji za 97, v živilski industriji za 29,5, v gradbenem gospodarstvu za 230, v proizvodnji električnega toka in plina za 255, v kemični industriji za 211, v pridobivanju premoga za 245, v pridobivanju pirita za 101, v pridobivanju žvepla za 113, v pridobivanju surovega železa za 539, v izdelovanju železa in jekla za 123, v pridobivanju svinca za 298, v pridobivanju aluminija za 4.035, živega srebra za 48, v izdelovanju žveplene kisline za 173, v pridobivanju železnih rud za 174 in v pridobivanju cinkovih rud za 144.

Ministrski vlak

Za zvezo med Vichyjem in Parizom je uvedla francoska železnica upravo poseben omnibus, ki vozi po železniškem tiru in je namenjen izključno ministrom ter visokim državnim uradnikom. Omnibus vozi enkrat v tednu v obeh smereh. Iz Vichyja odpelje v soboto, iz Pariza se pa vrača v sredo.

Marconijeva rodbina bo dobivala rento

Obema hčerama slavnega izumitelja Marconija je bila priznana dosmrtna letna renta. S tem je bila izražena hvaležnost italijanskega naroda slavnemu inženjaku za njegove velike zasluge za napredek človeštva, obenem je bil pa tako najlepše počaščen njegov spomin.

Zmagovalec

Niagarski slapov umrl

Umrl je Romain Kauton, star 91 let. Svoječas je bil znan po vsem svetu. Bil je cirkuški artist in proslavil se je s tem, da je pred desetletji stoječ na rami drugega drznega prešel niagarske slapove. Ves svet je takrat občudoval njega in njegovega tovariša.

— O tem ne dvomim. Vrne se proti koncu tega tedna, pravite?

— Da, v soboto bo tu... Najpozneje pa v nedeljo.

— Zelo srečen bom, če se bom mogel seznaniti z njim.

Večerja je bila pri kraju. Bobby, ki ga je toplota očividno omamljala, je bil vtaknil glavo pod krilo in tako je zaspal.

Kar so se odprla vrata in na pragu se je pojavila služkinja, ki je ves večer nisva videla. Prišla je bila klicat gospodinjco.

— Oprostite, prosim, kličejo me, — je dejala gospa Cora. — Takoj se vrnem.

Skozi steklena vrata sem videl visoko postavbo konjeniškega gardista. Prestopal je z noge na nogo, kraj njega je pa stala ženska s širokim klobukom na glavi.

Na hodniku so se začeli koraki. Zlasišal sem zamolkle glasove, potem je pa zopet nastala tišina.

Kmalu se je gospodinja vsa zasopla vrnila. Ponudila mi je čašico žganja. Popil sem ga in takoj mi je stopilo v glavo, ker sem se bil v kaznilični od vadil alkohola. Pogovor z gospodinjco, ki je bila primaknila svoj stol k mojemu, je postajal zanimiv, vendar sem se pa moral posloviti, ker se mi je začelo vrteti v glavi.

Gospodinja s tem očividno ni bila zadovoljna, ker bi bila rada še pokramljala z menoj. Pri najboljši volji ji pa nisem mogel ustreči, ker se nisem dobro počutil.

PROKLETSTVO

DEMANTA

R o m a n .

Ko sem se prebudil, je bila že noč. V sobo je svetila pod oknom stoječa ulična svetilka. Bil sem zelo lačen. Vstal sem, si popravil lasuljo in se prepričal, da imam demant še vedno skrit v srajci. Potlej sem pa vzel klobuk, odprl vrata in stopil previdno na mračni hodnik. Čim me je zaslišala, se je začela vražja papiga dreti.

— Oh, očitno bi radi večerjali, — je dejala gospa Cora, ki jo je bilo privabilo papigino vresčanje. — Moji najemniki dobivajo pri meni tudi hrano. Dva šilinga šest penc za drugo južino ali večerjo.

Pristal sem na ponudbo debeluhaste gospodnje in kmalu sem sedel med njo in Bobbyjem za mizo. Gospodinja mi je stregla sama.

Kdo je bila ta ženska? Pri vsej njeni prijaznosti in postrežljivosti ni vzbujala v meni pravega zaupanja. Usoda me je bila zanesla nedvomno v eno tistih sumljivih hiš, ki jih je toliko v Whitechapelu. Če sem bil pa tu razmeroma brez skrbi glede svoje osebe, sem bil pa v velikih skrbih za svojo denarnico.

Med večerjo mi je zastavila gospodinja mnogo vprašanj, na katera ji v zadregi nisem mogel odgovoriti. Da bi odvrnil njeno pozornost od sebe, sem

božal papigo, ki se mi je bila takoj priljubila. Gledala me je s svojimi velikimi okroglimi očmi in vedno bolj se mi je bližala. Slednjič mi je skočila na ramo in jela puliti lase iz moje lasulje. Kmalu je bil moj suknjič ponesnažen prav tako, kakor preproga.

Gospodinja je bila vsa navdušena.

— No, pa recite, če ni dražestna, ta moja papiga. Le pogledjte, kako se vam dobroika. Igrala bi se rada z vami. To je prvič, da jo vidim tako prijazno in zaupljivo s tujim človekom. Najbrž ste ji všeč. Zivati imajo včasih čuden instinkt. Bobby je spoznal, da ste dober človek, in takoj je postal vaš prijatelj. Billu Sharperju bi ne izkazoval take naklonjenosti. Ne vem zakaj, toda njega ne more trpeti. In vendar Bill Sharper ni slab človek.

Bill Sharper!

Ob tem imenu me je spreletel mraz in gospodinja je najbrž opazila to, ker me je vprašala:

— Ali je vam slabo?

— Ne, ne, — sem odgovoril hitro. — Jezi me samo, ker Bobby ne pusti pri miru mojih las.

Gospodinja je počila v smeh.

— Ah, ta cigan grdi! Menda se hoče prepričati, da-li vaši lasje dobro drže. Torej to vas jezi. Ah, to je čudno, to je res nekaj izrednega.

In znova je počila v smeh. Menda je bila opazila, da nosim lasuljo.

Sam nisem vedel, kaj bi počel. Bil sem osmešen.

— Kaj zato. Moški pač lahko nosijo umetne lase, saj jih nosijo tudi ženske. Sicer vas pa zagotav-

ljam, da vam lasulja zelo dobro pristaja. Podobni ste ciganu Rigu, ki sem ga poznala zelo dobro in s katerim sem...

Naenkrat je obmolnila, ker se je menda bala, da bi ne izdala svojih intimnosti.

Gospodinja se torej ni preveč čudila, da nosim lasuljo. Sicer se pa itak ni ničesar čudila. Bila je zelo uvidna, saj je imela za seboj dobro šolo svojih najemnikov. Morda je bila že uganila, od kod prihajam. Bila je pa predobro vzgojena, da bi namigavala na mojo preteklost.

Obsula me je z ljubeznivostmi — morda v spomin na svojo cigana —, a Bobby, ki je bil končno nehal puliti lase iz moje lasulje, se je lotil mojega uhlja.

Prijetno sem napeljal pogovor na tisto, kar me je najbolj zanimalo.

— Torej Bobby nima rad Billa Sharperja, pravite?

— Prav nič ga nima rad in to je zelo čudno, kajti Bill Sharper se rad igra z njim. Prinaša mu slaščice in prepričana sem, da mu tudi zdaj prinese kaj s potovanja.

— Kaj je Bill Sharper na potovanju?

— Da, do konca tega tedna, Sicer je pa to njegov poklic. Res škoda je, da ga Bobby nima rad, kajti Bill Sharper je dober dečko. In tako vesel, zabaven je! Gotovo se vam bo takoj prikupil, čim se seznanite z njim.